

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
Емпіричне дослідження системи міжособистісних цінностей педагога

Гаталович Река Олександрівна
Студентка IV-го курсу
Освітня програма: Початкова освіта
Спеціальність: 013 Початкова освіта
Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

Бергхауер-Олас Е. Л.

доктор філософії, доцент

Завідувач кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти:

Біда О. А.

доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, « ____ » _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ЗУІ
Протокол №2 від „28”лютого 2024 р.
Ф-КДМ-3

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

**Кафедра педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління
закладом освіти**

Кваліфікаційна робота
**Емпіричне дослідження системи міжособистісних цінностей
педагога**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу

Гаталович Река Олександрівна
освітня програма: Початкова освіта
спеціальність 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Бергхауер-Олас Е. Л.**

доктор філософії, доцент

Рецензент: **Поллої К. Д.**

доктор філософії, доцент

Берегове
2025

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pedagógia, Pszichológia, Tanító, Óvodapedagógia, Oktatási Intézményvezetés
Tanszék

A PEDAGÓGUS INTERPERSZONÁLIS
ÉRTÉKRENDSZERE

Szakdolgozat

Készítette: Hatalovics Réka

IV. évfolyamos tanító

szakos hallgató

Témavezető: Berghauer-Olasz Emőke

PhD, docens

Recenzens: Pallay Katalin

PhD, docens

ЗМІСТ

Вступ.....	6
I. Роль колектива в житті людини. Система вікового утворення відношень	8
1.1. Основа колективних відношень.....	12
1.2. Розвиток колективних відношень у дитячому садочку	13
1.3. Розвиток колективних відношень школярів початкової ланки	14
1.4. Педагога та школа. Розвиток колективних відносин у школі	16
II. Емпіричне оцінювання.....	22
2.1. Емпіричне оцінювання педагога.....	25
2.2. Емпіричне оцінювання по Гордону.....	27
III. Емпірична робота педагогів пов'язаної з дослідженнями та оцінюванням результатів	30
Висновки	57
Резюме	59
Використана література	60
Список ілюстрацій і таблиць	64
Додатки.....	65

TARTALOM

Bevezetés.....	6
I. A közösség szerepe az ember életében.	
A kapcsolatrendszer alakulása életkoronként	8
1.1. A társas kapcsolatok alappillére	12
1.2. Társas kapcsolatok fejlődése óvodáskorban.....	13
1.3. A társas kapcsolatok alakulása kisiskoláskorban.....	14
1.4. A pedagógus és az iskola. Az iskolai kapcsolatrendszer alakulása	16
II. Az interperszonális értékrendszer	22
2.1. A pedagógus interperszonális értékrendszere.....	25
2.2. A Gordon - féle interperszonális érték	27
III. A pedagógusok interperszonális és munkával kapcsolatos értékeinek a vizsgálata	30
Összegzés	57
Rezümé.....	59
Felhasznált irodalom.....	60
Ábrák és táblázatok jegyzéke	64
Mellékletek.....	65

BEVEZETÉS

A szakdolgozat a pedagógusok interperszonális értékrendszerét vizsgálja.

A tanári pálya sokkal több, mint egyszerű foglalkozás – egy hivatás, ami szorosan összefügg azzal, hogyan látjuk a világot, hogyan viszonyulunk másokhoz, és milyen értékeket tartunk fontosnak. Egy pedagógus nemcsak tudást ad át, hanem értékeket is közvetít, például a tiszteletet, az őszinteséget, a felelősséget vagy az együttérzést. Ezek a mindennapokban megélt értékek nagy hatással vannak a gyerekek fejlődésére, és segítenek abban, hogy kialakuljon bennük egyfajta erkölcsi iránytű.

A pedagógusok értékrendje nemcsak az osztályteremben számít. Kihat a tanulók önértékelésére, céljaikra, és arra is, hogyan érzik magukat egy közösségben. Ezért is fontos, hogy jobban megértsük, milyen értékek mentén gondolkodnak és dolgoznak a tanítók, tanárok. A pedagógus minden nap példát mutat, nemcsak szavakkal, hanem viselkedésével, döntéseivel is.

A szakdolgozat célja, hogy összehasonlítsam a kárpátaljai vidéki településen, valamint a magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógusok értékrendjét, különös tekintettel az interperszonális (emberi kapcsolatokhoz kötődő) és a munkával kapcsolatos értékekre. Szeretnék rávilágítani arra is, hogy az értékrendünk milyen fontos része az identitásunknak, és mennyire meghatározó szerepet játszik abban, hogyan boldogulunk az élet különböző területein.

A téma aktualitását az is indokolja, hogy a mai világ gyorsan változik, különösen Kárpátalján, ahol a háborús helyzet nemcsak a mindennapokat alakítja át, hanem komoly hatással van a pedagógusok lelkiállapotára, biztonságérzetére és emberi kapcsolataira is.

A dolgozat három nagyobb egységre tagolódik. Az első fejezetben a társas kapcsolatok szerepét vizsgálom az ember életében. Kitérek az anya–gyermek kapcsolat fontosságára, az óvodás és kisiskoláskor társas fejlődésére, valamint arra, milyen szerepet játszik az iskola és benne a pedagógus ezekben a folyamatokban.

A második fejezet az interperszonális értékrendszer fogalmát és működését mutatja be. Részletesen foglalkozom a pedagógusok értékformáló szerepével, valamint a Gordon-féle interperszonális modell bemutatásával, amely hat kapcsolattípus mentén írja le az emberek közötti viszonyokat. Az értékrendünket nagyrészt az élettapasztalataink formálják, és ezek a belső meggyőződések határozzák meg, hogyan viselkedünk másokkal, hogyan dolgozunk, vagy hogyan gondolkodunk önmagunkról és a világról.

A harmadik fejezetben empirikus kutatást végeztem. Ennek során két különböző kérdőívet használtam: a Thomas Gordon-féle interperszonális értékeket vizsgáló skálát, illetve a Donald E. Super-féle Munkérték-kérdőívet. A kutatásban összesen 100 pedagógus

vett részt: 50 fő kárpátaljai vidéki településen, és 50 fő magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógus.

A célom az volt, hogy megvizsgáljam, milyen értékek mentén gondolkodnak a pedagógusok az emberi kapcsolataikról és a munkájukról. Arra is kíváncsi voltam, hogy milyen hasonlóságok és különbségek figyelhetők meg a két régió pedagógusai között, különös tekintettel a társadalmi helyzetre, a nevelési környezetre, illetve a mindennapi kihívásokra.

A szakdolgozatban és a vizsgálat során a kitűzött célt elértem.

Sikerült áttekintennem és megvizsgálnom a pedagógusok interperszonális kapcsolatait, valamint azt is, milyen értékeket közvetítenek a munkájuk során. A Gordon-féle módszer segítségével meghatároztam, hogy a hat vizsgált kapcsolattípus milyen fontossági sorrendben jelenik meg a pedagógusoknál. A Super-próba alapján pedig képet kaptam arról, mely munkával kapcsolatos értékek a legmeghatározóbbak a tanítók számára.

Végül az eredmények alapján lehetőség nyílt a kárpátaljai vidéki településen, valamint a magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógusok válaszainak összehasonlítására, és rávilágítottam azokra a tényezőkre, amelyek leginkább befolyásolják értékrendjüket és szakmai gondolkodásmódjukat.

I. A KÖZÖSSÉG SZEREPE AZ EMBER ÉLETÉBEN. A KAPCSOLATRENDSZER ALAKULÁSA ÉLETKORONKÉNT

A közösségi lét kifejezést rendkívül gyakran alkalmazzuk, szinte természetessé vált a mindennapi kommunikációnkban. Bonyolultsága okán gyakran nem egyértelmű, hogy pontosan milyen kontextusban kívánjuk használni. Mindenekelőtt, mint társadalmi kategória, olyan helyzeteket jelölnek, ahol egyének vagy kollektívák összekapcsolódnak, kölcsönösen függnék egymástól, és osztoznak bizonyos közös célokban. A fogalom nemcsak tudományos terminus, hanem egy olyan kifejezés, amely értelmezése az idők során folyamatosan alakult, és jelentéstartalmában fokozatos átalakuláson ment keresztül. A szociálpszichológia egy olyan tudományterület, amely az emberi interakciók dinamikáját kutatja, és azt elemzi, miként befolyásolják egymást személyek közötti érintkezések az egyének magatartásmódjára. Ebben az összefüggésben gyakran hivatkozunk munkakörnyezetben lévő csoportokra, kis létszámú kollektívákra, szervezetekre, intézményekre, sőt még a családra is, mint közösségi egységre (Buda, 2009).

Bármilyen messzire is tekintünk a jövőben, lehetetlen elképzelni az emberek számára olyan életet, amely nem kapcsolódik más emberekhez. Az ember eredendően társas lény, és minden olyan jövendölés, amelyben az ember elszigetelődik embertársaitól, tévedésre van ítélve. Pszichológiai szempontból természetes tény, hogy számtalan átmenet van az idegenség kapcsolatából a mélyen személyes és intim kapcsolatokba, és hogy a formális kapcsolatok mindig hajlamosak arra, hogy az interakció hosszabbra nyúlásával kevésbé formálisakká és személyesebbé váljanak. Az ember számára a kommunikáció a létezés elkerülhetetlen velejárója, ezért a kommunikáció minden helyzetben megjelenik, és ezzel együtt megteremtődnek a kapcsolatok és a kapcsolati interakciók feltételei (Buda, 1974, o. 169). Az ember számára a közösség jelentőséggel bír, főként pszichológiai szemszögből. A közösségek funkciója és fontossága életkoronként, valamint az egyén által tapasztalt közösségek típusától függően változhat. Bár már születtek érdekes kísérletek a közösségi pszichológia területén (például Sarason 1974), a téma még mindig nem elég jól kidolgozott ahhoz, hogy teljes és logikus képet nyújtsunk a pszichológiai funkciókról. Ennek következtében csak a közösségi élet olyan jellemző vonásait emelhetjük ki, amelyek különösen fontosak az egyéni személyiség szempontjából, és ezeket tetszőleges sorrendben tudjuk bemutatni (Buda, 2009). Ezek a következők:

- A hagyományos lakóhelyi közösségekben a felnőttek részére a közösség lényeges szerepet játszik az identitás és a társadalmi beosztás megalkotásában, tehát a személyiség egyik meghatározó eleme. A faluközösség egyedi identitás, amelyet a gyermek- és ifjúkori

élmények, a sajátos kulturális szokások és az erős emberi kapcsolatok alakítanak. Ezt az identitást az egy területen élők közös tapasztalatai formálták, és kisebb mértékben még ma is formálják. Ez az összetartozás érzése, amely az őket körülvevő emberek és helyek ismertségében gyökerezik. A szülőfalu még mindig egyedi lelkiállapotot jelent sok ember szívében, és sokan, akik hozzászoktak a városi élethez, "visszatérnek" a falusi élet jellegzetes eseményeihez, mint például a vásárok, a szüreti ünnepek, a húsvét és a karácsony. A lokalitás a haza szeretet egy különleges fajtája. A lokalizmus ezeket a pszichológiai forrásokat használja ki, aligha a közösségi kultusz léptékében. Az ilyen közösségi pszichológiai hatások kétségtelenül nemzedékeken át élni fognak, bár folyamatosan csökkenő intenzitással (Buda, 2009).

- Sajátos a közösség szerepe a gyerekek számára. Alapvető pszichológiai igény az, ahogyan a gyerekek nőnek, arra törekszenek, hogy önállóvá váljanak, és autonóm, egyenrangú kapcsolatokat alakítsanak ki, ami gyakran nehéz az egyenlőtlen szülői kapcsolatok és az életkori különbségek miatt. A testvéri viszonyok is egyenlőtlenek lehetnek, ami még komolyabb nehézséget okoz a gyerekeknek e cél elérésében. Ezek a kortárs kapcsolatok a közösségben élő más gyerekekkel is fennállnak, akikkel kapcsolatba kerülhetnek, többnyire a helyben szervezett oktatási intézményekben. A kortárs csoportok azután az iskolán kívül is élnek, általában szűkebb baráti csoportokra bomolva. A kortárs csoportokban alakulnak ki az első párkapcsolatok is másneműekkel. Nem véletlen, hogy egy új lakónegyed heterogén tömegében a közösség első szálait a gyerekek hozzák létre. A gyermekek számára a lakóközösségek is kulcsfontosságúak. Ennek keretében bukkan fel előtte ugyanis először az idegen, mint sajátos társas kategória, és mint sajátos szerephordozó. Egyrészt formális kapcsolatok modellje, amelyben megfigyelhetők és megtanulhatók a társadalmi érintkezés alapvető szintjei, amelyeket azonban már különböző normák határoznak meg. Az ismerkedési kapcsolatok fokozatos fejlődése az idegen státuszának ismeretében is értelmezhető. Többek között az idegen az a személy, akinek jelenlétében szociális mintának megfelelően kell viselkedni, és akivel szemben meg kell tanulni, hogy magunkról valamilyen kép kialakítására törekedjünk (Goffman 1959, 1963). Ez az egyik legfontosabb "tananyag" a 3-6 éves korosztály számára, és az elsajátítás körülményei általában mélyen beágyazódnak az emberek emlékezetébe, és rendszerint hozzákapszólódnak a korszak fizikai környezetéhez és közösségi viszonyaihoz (Buda, 2009).

- A gyermekekről elmondottakhoz részben kapcsolódik a közösség társadalmi kontrollfunkciója. A társadalmi kontrollnak minden bizonnyal van egy optimuma, amely

leginkább vagy a szorosabb közösségi kötelékek mellett, vagy az idegenek nagyobb sűrűsége mellett valósul meg.

- A kontrollhatás kérésében jellemzően általánosabb emberi szükséglet, az interperszonális visszajelzés igénye húzódik. Ezt a közösségek is biztosíthatják. A hagyományos közösségekben az egyének közvetlen visszajelzést kaphattak magukról elismerés, dicséret vagy "megjegyzések" formájában. A falusi ember nézelődő, figyelő attitűdjében állandóan benne van a normatív véleményezés készsége, és lényegében a „pletyka”, a „szóbeszéd” is valamelyest a társadalmi kontrolleszköze, és kerülőutakon le is csapódik, mint „feed-back”-effektus. A kifejezés szimbolikus formái a városokban is fellelhetők. A visszajelzés leggyakoribb módja azonban a nem verbális kommunikáció. Ez egy nagyon gazdag jelenségkör, több csatornával és összetett pszichológiai jelentőséggel, amely az utóbbi években egyre inkább előtérbe került (Buda, 1974). Természetesen ez a visszacsatolási hatás fiatalokban fontosabb, de idősebb korban sem lényegtelen. Sőt, akár kóros is lehet, ha az időseknél csökken a „feed-back érzékenység”.

- A kontroll és a visszajelzés egyaránt a kommunikáció formája, de a nem specifikus kommunikáció szükségességét külön közösségi funkciónak kell tekinteni. A kommunikáció valódi célja a személyesség és a kölcsönösség érzésének megteremtése, még a hivatalos kapcsolatokban is. A lakóutcákon és a tömegközlekedési eszközökön az emberek fokozatosan megismerkednek egymással, és ez szubjektíven fontos az egyén számára.

- Az információ iránti igényt és a felszínes személyes kapcsolatokat egyaránt kielégíti a közösség, részben informális, részben formális kapcsolatokon keresztül. Még a leghidegebb, legszemélytelenebb kultúrákban is az emberek előbb-utóbb megismerik egymást, és ez fontos számukra.

- A közösség gyakran kollektív viszonyítási pontot biztosít egy személyiség számára, lehetővé téve számára, hogy másokhoz mérje és hasonlítsa magát. Érdekes szociológiai jelenség, hogy a társadalmi események és jelenségek értékelése nem egyéni, hanem kollektív reakció. Ami a személyiség számára hasonlónak tűnő csoport egészével történik, a személyiség számára természetesnek, elfogadhatónak látszik, akkor is, ha az rossz, negatív élmény. Még egy gyermek számára is, aki esetleg azzal csökkenti egy iskolai kellemetlenség súlyosságát, hogy az "egész osztályra" hivatkozik, akik ugyanazt tapasztalták a (Stouffer, 1962).

- A közösségek gyakran támogatják a barátságok kialakulását, amelyek szorosabb, bizalmi kapcsolatokat jelentenek. Ebből a kapcsolatokból idővel kisebb csoportok jönnek létre, amelyek hatással vannak az egyén értékrendjére és viselkedésére, hiszen új normákat és viselkedési mintákat közvetítenek (Buda, 1994). A személyiség fejlődésében fontos

szerepet játszanak a barátságok és a szomszédi kapcsolatok. Ez a típusú közösségformálódás nemcsak a hagyományos közösségekben figyelhető meg, hanem a nagyvárosi környezetben is, különösen serdülőkorban, amikor a kortársak és a referenciacsoportok meghatározóvá válnak az egyén életében.

- A közösség kölcsönös és támogató interakciós mintákat alakít ki, amelyek nagy jelentőséggel bírnak a szomszédsági kapcsolatokban. Egy-egy segítő cselekedet tényleges értéke sokkal nagyobb, mint a szimbolikus jelentése, mivel túlmutat a felszínen látottakon. Ez a fajta interakciós minta általában a barátok és szomszédok közötti ismeretségen alapul, és szinte észrevétlenül következik a kommunikációs kapcsolatból.

- A szexuális kapcsolatok is gyakran a közösség keretein belül jönnek létre, és házasságokká fejlődnek. A házasság szociológiai kutatásának szemszögéből szemlélve a „propinkvitas” – azaz a térbeli közelség, netán precízebben a közösségi azonosság szabálya (Buda, 1994).

- A közösség fontos szerepet játszik a politikai tevékenység kereteinek és indítékainak meghatározásában. Tagjait a közérdek képviselőjére ösztönzi, és felvértezi őket a társadalmi és személyes fejlődéshez szükséges készségekkel és motivációkkal. Ez elősegíti az egyénekben a céltudatosság és a felelősségérzet kialakulását, ami lehetővé teszi számukra, hogy jobban részt vegyenek a politikai folyamatban (Buda, 1994).

- A közösség jelentősége olyan helyzetekben válik nyilvánvalóvá, amikor egy szervezet jelentős hatással van bizonyos embercsoportok életére. Ez azért van így, mert a közösség támogatásán keresztül ezek az egyének hozzáférhetnek erőforrásokhoz, ismereteket szerezhetnek és kapcsolatokat alakíthatnak ki (Goffman, 1961).

- A személyiség integritása, rugalmassága és helyreállító integrációja egy egészséges közösség létrehozásától függ egy teljes intézmény keretein belül. Ennek érdekében a kommunikációnak autonóm döntéseken kell alapulnia, a visszajelzéseket szabadon kell kicserélni, a formális kapcsolatokat természetes és nem kényszerítő módon kell megszemélyesíteni, a kölcsönös segítségnyújtást kell ösztönözni, és összehasonlító és normatív hatású kiscsoportokat kell kialakítani.

Az emberek számára lényeges, hogy közösséghez tartozzanak, hiszen társas lények. A közösség gyógyító ereje tagadhatatlan. Azok az emberek, akik egy közösséghez tartoznak, legyen az fizikai vagy virtuális közösség, gyakran jobban kötődnek másokhoz, és nagyobb céltudatosságot éreznek. Ez a kapcsolat jobb mentális és érzelmi egészséghez, valamint az élet kihívásaival szembeni nagyobb ellenálló képességhez vezethet. A mások támogatásán keresztül az emberek erőt és reményt találhatnak a nehéz időkben. A közösség biztonságos teret nyújthat az egyének számára, ahol megoszthatják történeteiket, és együttérzésre és

megértésre lelhetnek. Együttműködéssel a közösségek pozitív változásokat hozhatnak létre, és elősegíthetik az összetartozás érzését. Mindent egybevetve, a közösség alapvető szerepet játszik az emberi életben, vigaszt és támogatást nyújt a nehéz időkben (Buda, é.n.).

1.1. A társas kapcsolat alappillére

A legfontosabb elsődleges csoport a társadalomban a család, a fő feladata a gyermek nevelése, szocializációja. A szocializációs folyamat egyik legmeghatározóbb hatótényezője a családi légkör, a családtagok közti kapcsolat megléte vagy hiánya. „Normális körülmények közt a család az a modell, amely később az ember valamennyi közösséghez való alkalmazkodását befolyásolja. A család az első élettér, amelyen belül kipróbálja saját funkcióit és sokoldalú aktivitását a gyermek” (Harsányi, n.é.).

Abban a családban, ahol több generáció lakik együtt, nagyobb esélye van megismerni a gyermeknek a tolerancia, az együttműködés értékét. Ha a többgenerációs család jól működik, akkor a felek több irányból kaphatnak támogatást, megerősítést, a család közvetített értékei is több lesz (Bodonyi és mtsai, 2006).

Az újszülött viszonya az anyjához, olyan helyzet, amelyet elsősorban a lét biztosítása, másrészt a ráutaltság határoz meg. A gyermekben ez, mint biztonsági szükséglet jelentkezik, hiánya pedig a bizonytalanság feszültsége (Hermann, 1997).

A szülés-születés az anya és a magzat közvetlen biológiai kapcsolatát társas kapcsolattá alakítja át.

Az anya-gyermek viszony jellegzetességeinek vizsgálatában a legfontosabb figyelmet kapja, a születés utáni periódus elemzése, ezen belül az anya-csecsemő reciprocitás (kölcsonhatás) kutatása. Egyformán lényeges születést követő időszak az anya és a gyermek szempontjából is, történései meghatározók a kapcsolati minták korai beépülésében is (Klaus,1975).

Az anya-gyermek viszonyok a legfontosabb interperszonális kapcsolatok közé tartoznak. Mérei Ferenc magyar pszichológus úgy gondolta, hogy az anya-gyermek kapcsolat az ember életében minden más viszony alapjául szolgál. Azt állította, hogy ez a kötődés adja meg a gyermekeknek azt az érzelmi biztonságot és stabilitást, ami szükséges, hogy egészséges felnőtté váljanak. Az anya-gyermek kötelék emellett lehetővé teszi a kölcsönös megértést két ember között, ami megkönnyíti számunkra a nyílt és őszinte kommunikációt egymással. Ez az erős, pozitív viszony a szülő és gyermek között elengedhetetlen a bizalom és a tisztelet megalapozásához, ami az egész életen át tartós szociális kapcsolatok kialakításához szükséges.

Ezt a feltétel nélküli szeretetet anyák és gyermekeik formálják. Ez mind rendkívül fontos a gyermek egészséges fejlődéséhez és felnőtté válásához. Több kutatás mutatta ki, hogy az édesanyával való jó viszony egész életen át jobb fizikai, mentális és érzelmi jóléthez vezethet. Az anya útmutatást, támogatást és védelmet biztosít az öröm és a bánat pillanataiban. Biztonságérzetet biztosít gyermekének, hasonló társas helyzetben való viselkedésre vonatkozó iránymutatással segíti személyiségének formálását is (Mérei Ferenc és mtsai, 1993).

Az anyáknak nagy szerepük van abban is, hogy olyan értékeket neveljenek a gyermekeikbe, mint a tisztelet, a felelősség és az empátia, ami segíti őket abban, hogy később felelősségteljes felnőttekké váljanak. Az anyák akkor is szeretik gyermekeiket, amikor azok nehéz időszakon mennek keresztül, vagy szoronganak, illetve félnek bizonyos változásoktól az életben.

Mindezek a tényezők együttesen olyan alapvető kötődéseket hoznak létre anya és gyermeke között, amely egy életen át tarthat, ha megfelelően ápolják.

1.2. Társas kapcsolatok fejlődése óvodáskorban

Amikor kialakul az éntudat az én és a másik elkülönül. Egyre több személyt ismer meg a gyermek, több személlyel kapcsolatot létesít. Az interperszonális (személyközi) kapcsolatok kialakulását nagyban befolyásolja az, hogy hogyan alakul az anya gyermek kapcsolat. Óvodáskortól – éppen az „óvoda érettség” jeleként egyre jobban igényli a gyerek a hasonló korú társak jelenlétét (Mérei, 1989).

Az együttlétből fokozatosan fejlődik az egymás mellett játék, az együttmozgás, a tárgy körüli tömörülés, az összedolgozás. (pl.: közös LEGO-záskor megbeszélik, hogy ki mit csinál, megosztják a feladatokat, szerepjátékokat, vannak irányítók és végrehajtók.)

Az interperszonális kapcsolatban alkalom adódik a kommunikációra és az interakcióra. Biztonságot ad a gyerek számára az együttlét. A közös élmények növelik az összetartozó erőt és kedveznek a hagyományok, szokások és barátválasztás kialakulásában (Mérei, 1989).

Kezdetben a *barátválasztásra* nagy hatással vannak a külső körülmények (pl.: akivel egy házban vagy utcában lakik a gyerek).

Később a külső tulajdonságok kapnak nagyobb szerepet (pl.: divatos öltözködés, bátorság...stb.)

A *páros kapcsolatokban* a belső tulajdonságok teszik vonzóvá a másik gyereket: pl.: segítőkész, jószívű, okos. Ilyenkor a kapcsolatok már egyre tartósabbak.

Az együttes élménynél már átveszik a csoport hagyományait, szokásait (pl.: ha két jó barát egyszerre kerül át egy másik csoportba). Segítik az alkalmazkodást a baráti kapcsolatok, de akár elszigetelődéshez is vezethetnek. Lehetséges, hogy amikor egy baráti társaság alkalmazkodik, a csoport dinamikája megváltozik. Ez a csoport felbomlásához és új barátságok kialakulásához vezethet (Mérei, 1989).

1.3. A társas kapcsolatok alakulása kisiskoláskorban

A társkapcsolataink döntő hatással vannak a személyiségünkre és társadalmi beilleszkedésünkre. A kortárs csoportok a család és az iskola mellett az egyik leginkább befolyásoló tényezőt jelentik a szociális beilleszkedés folyamatában. A kortárs csoportok már az óvodáskortól kezdve szerves részét képezik a gyermekek életének, de hatásuk az iskolába való *átpártolás* után még hangsúlyosabbá válik. Ebben a szakaszban a viselkedés és a teljesítmény megítélésében a többi gyermek véleménye nagyobb befolyással bír, mint a felnőtteké. 9-10 éves kortól a gyermekek önértékelését inkább a társaik, mint a felnőttek irányítják. Már nem arra törekednek, hogy a felnőttek kedvében járjanak, hanem arra, hogy beilleszkedjenek a társaik közé. A kortárs csoport a szocializáció egyik formájának tekinthető, mivel a csoporthoz tartozás érzése fontosabbá válik, mint a felnőttekkel való kapcsolat. A gyerekek igyekeznek megosztani magukat társaikkal, és képesek teljes személyiségükkel részt venni a csoportban.

John Goodlad híres vizsgálatából (1984), amelyet 17.000 középiskolás diáknál csináltak, kiderült, hogy arra a kérdésre, hogy mit kedvelnek a legjobban az iskolában, a legnépszerűbb válasz a "barátaim" volt. Ez jól mutatja a kortársak fontosságát a fiatalok életében.

A humánteológia- és a pszichológiai tudományok kutatási eredményei azt mutatják, hogy az emberrel veleszületett kötődési hajlam és a korai anya-gyerek szeretetkapcsolatának élménye tekinthető a bővülő szocializációs színtereken formálódó társas viselkedés kiindulópontjának. Mindenekelőtt a családban elsajátított minták képeznek olyan erőt, amik lényegében egész életünket végigkísérik. Azonban az óvodás és iskolás éveink alatt a közösségben szerzett tapasztalataink is befolyásolják jellemünket. A kiterjesztett intelligencia modern modelljei a kognitív működés mellett az érzelmi és szociális tényezők fontosságát is hangsúlyozzák. Goleman (1997), az érzelmi intelligencia egyik képviselője szerint az olyan készségek birtoklása, mint az érzelmek felismerésének és kezelésének képessége, az önértékelés és a kapcsolatok kezelése elengedhetetlen a társadalmi és személyes életben való boldogsághoz. Ez utóbbi a társadalmi hatékonyság fontos meghatározója: hogy kedvelik-e az embert társai, népszerű tud-e lenni egy adott csoportban,

képes-e befolyásolni másokat, és képes-e együttműködni másokkal. Goleman arra is rámutat, hogy a szociális készségek fejlesztéséhez tudatosságra van szükség. A személyes kötődés és a szociális hálózatok szerepe az intézményes nevelésben a pedagógia egyik fő témája. A nevelés, a tanítás-tanulás közvetlen, személyes interakciókon keresztül történik, és a gyermekek fejlődése ismétlődő kapcsolatok rendszerében zajlik. A tanárokkal és másokkal való kapcsolatok minősége, a kortársak között elfoglalt hely, a barátságok összetettsége és a társas kapcsolatok tartalma mind-mind döntőfontosságúak az iskolai siker szempontjából. A kompetencia alapú tanuláskonceptiója a hagyományos tudásközpontú iskolai megközelítést felváltotta a készségközpontú megközelítéssel, amely most már szisztematikusan foglalkozik a szociáliskészségek fejlesztésével. Nagy József (2000) pedagógiai rendszerében a következő kompetencia sférákat tartják jónak: 1. kognitív kompetencia; 2. személyes kompetencia; 3. szociális kompetencia; 4. speciális kompetencia. A szociális kompetencia a következő viselkedési területekre vonatkozik: proszociális viselkedés, kommunikatív viselkedés, kötődés, csoportos viselkedés és érdekérvényesítés. Ezek megfelelő szintje befolyásolja életminőségünket. A vonatkozó meghatározások általában tartalmazzák a szociabilitás és a hatékony szociális viselkedéskritériumait. A társadalmilag hozzáértő egyének a szociális megismerés, a szociális motiváció és a szociális képességek bonyolult rendszerével rendelkeznek, amelyek képessé teszik őket arra, hogy sikeresek legyenek az interperszonális viszonyokban (Zsolnai, 1997).

A szociális kompetencia genetikai és tanult összetevőkből áll. Fejlődésükben a kortársak és a felnőttek egyaránt részt vesznek (Németh, 2008).

A társas kapcsolatok fejlődését befolyásoló fejlődési sajátosságok a gyermekek szociális kompetenciája az iskolába lépéskor látványosan fejlődhet. Ez egyrészt szorosan összefügg az érzelmi élet fejlődésével, az én fejlődésével és az értelmi működésével, másrészt a különböző iskolai és iskolán kívüli társas szervezetek hatásával. A személyiség pszichológiai működésének változásai ösztönzik a szociálisviselkedés fejlődését. Piaget (1993) megfigyelte, hogy ebben az időszakban, ahogy a gondolkodás fejlődik, a világ belső reprezentációi egyre pontosabbá válnak. Az önmagukról és másokról való tudás gazdagabbá válik. Tapasztalható a figyelem, az emlékezet, a képzelet és a problémamegoldó képesség. A fiatal tanulók interperszonális és kommunikációs készségei jelentősen javulnak, szókincsük bővül, önkontrolljuk stabilizálódik, így hatékonyabban tudnak dolgozni a beszélgetésekben és a csoportos tevékenységekben (Vajda, 2002).

1.4. A pedagógus és az iskola. Az iskolai kapcsolatrendszer alakulása

A társadalom hajlamos túlbecsülni az iskolai oktatásban rejlő lehetőségeket a különböző emberi problémák megelőzésére. Bár az iskola nagyszerű kiindulópont, az erkölcs, az értékek, a viselkedés, a hazaszeretet, a demokrácia és a tolerancia, valamint a széles körű ismeretek alapjaira vonatkozó ismeretekre és készségekre nem lehet kizárólag a bűnözés, az öngyilkosság vagy a káros szenvedélyek megelőzésében támaszkodni. A közvélemény gyakran nem ismeri fel az iskolai oktatás nehézségeit, és hajlamos túlbecsülni a formális oktatás értékét, azt gondolva, hogy a jóról való egyszerű prédikálás elég a hatékonysághoz. Nem veszik figyelembe azt a tényt, hogy a közvetett oktatás hatásai sokkal erősebbek, mint a pedagógusok tudatos erőfeszítései, és hogy ezeket a hatásokat nemcsak a társadalom befolyásolja, hanem maga az iskola valósága is, amely gyakran távol áll az általa képviselt és hirdetett elvektől. Ez vonatkozik az egészségre is - az egészségnevelésre és az egészségfejlesztésre.

Az iskolai nevelés csak egy része a gyerekek életének, és nem minden problémára adhat megoldást. Az indirekt nevelés hatásai tényleg erőteljesebbek lehetnek, de a pedagógusok szándékos képzései szintén lényegesek a diákok személyiségének formálásában. Az egészségnevelés és egészségmegőrzés szintén fontos része az iskolai nevelésnek, de az egészséges életmódra való nevelésnek nem csak az iskolában, hanem otthon és a társadalomban is történnie kell (Buda, n.é.).

Láthattuk a korábbi életkori szakaszokban milyen jelentős szerepet töltenek be a társak a másik életében.

A Tanár-gyerek kapcsolat

A pedagógushoz fűződő kapcsolatban felfedezhető a kölcsönös bizalom, szocializációs szándéka tanár részéről, proszociális viselkedés (védelem, támogatás és segítségnyújtás), tisztelet és szeretet a tanuló részéről.

A fiatal tanulók segítése abban, hogy önállóvá és autonómmá váljanak, ahelyett, hogy a felnőtt-gyermek aszimmetrikus kapcsolatban tekintélyelvűnek éreznék magukat, a jó tanári magatartás része. 6-10 éves kor körül növekszik az önmagukat és másokat értékelő alanyok száma. A kortársakkal való összehasonlítás hangsúlyosabbá válik, és a szülőket követően a pedagógusok véleménye fontosabbá válik. A tanárok értékelései többféle módon alakítják a gyermekek önképét. Bár az otthoni tapasztalatokat nem lehet figyelmen kívül hagyni az önkép kialakulásában, azonban a tanárok és nevelők hozzáállása kimozdíthatja a negatív énképű, alulértékelő tanulókat. A reális önkép kialakulását a képességeket és erőfeszítéseket figyelembe vevő jutalmak és büntetések kombinációja segíti elő.

Erikson (2002) a teljesítmény megmutatkozási formáját a "szorgalom" periódusának nevezte. Kedvező végkifejletként a gyerekekben kialakul a teljesítmény iránti vágy és az elismerés megszerzésének öröme. Az iskolai elvárások emelkedésével új tudások, képességek és tevékenységek honosodnak meg. Ehhez elengedhetetlen a tanárok elfogadó, segítő attitűdje, tisztességes visszajelzése, ösztönzése, sikerélményeket biztosító magatartása.

Ellenkező esetben önmagában kételkedő, elégedetlenkedő és kisebbségi érzésektől szenvedő személyiség formálódik (Kummer, 2013).

Schmercz István (2002) pedagógusszerep 3 összetevőjét említi meg: 1. értékközvetítés, 2. modellnyújtás, 3. irányítás és vezetés. Az értékközvetítés a társadalom által hirdetett értékek közvetítésére utal, míg az irányítás-vezetés lényegében a didaktikai feladatok ellátását jelenti. A modellkövetés magában foglalja az utánpótlást és az empátián alapuló azonosulást. A gyermekek kétféleképpen azonosulhatnak másokkal: identifikációs modellkövetéskor teljes azonosulással, továbbá empátiás modellkövetéssel, amikor csak néhány jellemző átvételére kerül sor.

A jutalom megszerzésének és a büntetés elkerülésének vágya mellett a másik személyhez tartozás vágya vagy a csoporthoz tartozni akarás motívuma válthatja ki a modell viselkedésének és személyiségjegyeinek lemásolását.

A személyiség fejlődése nem mindig zökkenőmentesen történik. A zavar hátterében kötődési nehézség, kötődési rendellenesség bukkanhat fel, ami a kora gyermekkori gondoskodási anomáliákra vezethető vissza (Zsolnai, 2001). Az ingerszegény környezet, az elhanyagolás vagy épp a túlféltés különböző viszonyulást válthat ki. Az anya hiánya szorongásos kötődést eredményezhet, míg az anya elérhetetlensége és a túlzottan védelmező attitűd függőség kialakulását. A szorongóan kötődő emberek kapcsolataikban, tárgyválasztásaikban bizonytalanok, a túlságosan függő személyek pedig önállótlanabbak, és az átlagosnál nagyobb mértékben függenek másoktól (Zsolnai, 2001).

A pedagógus bizonyos gyermekekhez való viszonya példát ad a többi gyerek részére is. Ha valamelyik tanuló viselkedését elutasítja, akkor a társak szintűen elfordulhatnak tőle (Zsolnai, 1998).

Az iskolai élet első éveiben kiváltképpen célszerű odafigyelni az ún. önmagát beteljesítő jóslat veszélyére. Ez a Pygmalion-hatásként is ismert jelenség az elvárások és előítéletek megvalósulására utal, melyek a legtöbb esetben megalapozatlan feltevésekből erednek. Ismert szociálpszichológiai tanulmányok arról számoltak be, hogy a tanárok személyesítési törvényszerűségekből adódóan különbözőképpen viszonyulnak a diákokhoz, aminek hosszú távú hatásai lehetnek (Vajda, 2002). Ez egyes gyermekeket

hátrányos helyzetbe, másokat pedig kiváltságos helyzetbe hozhat. A pedagógusok első benyomásai, előzetes ismeretei, előítéletei, empátiája és ellenérzései olyan differenciáló magatartást válthatnak ki, amely formálja a gyerekek önképét és teljesítmény vágyát. Az ilyen megkülönböztető bánásmódot a tanárok többnyire nem is ismerik fel tudatosan. Például kimutatták, hogy a szóbeli beszélgetés és a metakommunikáció alatt, a követelmény definiálásakor a kiértékelés mikéntjében tesznek különbséget. Érdeemes megjegyezni, hogy az önbeteljesítő jóslat nemcsak egyéneknek, hanem egész csoportoknak és osztályoknak is működnek.

A tanár személyisége és az osztálytermi környezet egyaránt döntő fontosságú az iskolai motiváció szempontjából. A személyes kapcsolatok közvetlenül vagy közvetve befolyásolják a tanulók tanulmányi eredményeit és teljesítményét. Ennek a hatásnak a jelentősége azonban életkoronként változik.

Kisiskolás korban a tanító iránti ragaszkodás az alapja a tantárgy kedvelésének. Tehát a tanulás megszerettetésében lényeges szerepet tölt be a pedagógus és gyerek közötti érzelmi kapocs.

Egy hazai vizsgálat megállapította, hogy a tanár-diák kapcsolat jelentősége 12-16 éves korban csökken, a baráti és családi kapcsolatok nagyobb hatással vannak a tanulási motivációra és a tantárgyi teljesítményre (Zsolnai, 1998).

A kötődésnek ez a formája egy egyenlőtlen kapcsolat, ahol a tanár ad, a diák pedig elfogad, és a kettő között van egy bizonyos rangbeli és egyenlőtlenségi távolság, amely soha nem tűnik el.

Ez persze nem tévesztendő össze a közönségességgel vagy az érzelmi távolságtartással. A pedagógusok nagyon közel kerülhetnek a tanítványaikhoz, de a számukra megfelelő irányítási pozícióból.

A tanár-diák kapcsolat egyfajta segítő kapcsolat, és Hellinger szellemében van benne egy bizonyos rend:

Ahhoz, hogy a gyermekek és fiatalok fejlődésével megfelelően foglalkozhassanak, a tanárok a tanítványaikat körülvevő egész rendszer iránti aggodalom és empátia kell, hogy vezérelje. Ezáltal mind a tanár-tanítása, mind a tanuló tanulása elősegíthető. Gyakran túlságosan is az egyénre koncentrálnak. Ehhez azonban a saját kontextusában kell látnunk őt, szem előtt tartva a rendszer igényeit.

A tanárok, mint a tanítványaikért felelős felnőttek, a hierarchia csúcsán állnak, annak minden következményével, jogával és kötelezettségével együtt. Igazi nevelési kapcsolat akkor jön létre, ha a tanár mindig figyelembe veszi a gyermek szüleit, lemond arról a vágyról, hogy felülmúlja őket, és átadja magát a tanítási és nevelési munkájának

A tanároknak figyelembe kell venniük minden egyes tanuló egyéni és sajátos helyzetét, tiszteletben tartva a tanuló sorsa által meghatározott határokat! Tudniillik, hogy a szánsalom csupán gyengíti a gyermeket! Az a helyénvaló, ha tiszteletben tartják a tanuló sorsát és életét! A pedagógus csupán azt nyújthatja, amit pedagógusként adni tud (Magera, 2025)!

Ezért a tanulónak és családjának nincs más választása, minthogy megbízzon a tanárban ebben a minőségében, és elvárja tőle azt, amit az iskolai környezet nyújtani tud.

Kapcsolat a pedagógusok és a szülők között

A tanár-szülő viszony felnőttek egyenrangú együttműködése, ami kiegészíti egymást, s felelősséget visel a növekvő ifjúság szellemi és fizikai fejlődéséért. Összetartásuk, közös gondolkodásuk és harmonikus együttműködésük fontos elemei az oktatásnak. Találkozásaik részben strukturáltak (konzultációs órák, osztálytalálkozók), részben rugalmasan, saját igényeikhez igazodva szolgálják az egymás közötti információcserét és a közös problémamegoldást. A pedagógusok kötelesek rendszeresen, írásban és szóban beszámolni a kiskorú tanulók szüleinek tanulóik fejlődéséről és magatartásáról (közoktatásitörvény 1. fejezet 14. §). Az osztályfőnök kulcsszerepet játszik az otthon és az iskola közötti kapcsolat tartásában. Az iskolák számítanak a szülők hatékony bevonására az iskolai tevékenységekbe, beleértve a szülői munkacsoportok döntéshozó és szervezőszerepét. Annak érdekében, hogy a szülő-tanár közös munka tényleg hatékony legyen, kívánatos, hogy:

- A viszony kölcsönös tiszteleten és bizalmon nyugodjon;
- A kapcsolattartás között legyen befogadó, őszinte, jóindulatú, nyitott;
- A diákkal kapcsolatos nehézségek esetén legyenek nyitottak egymás érveire, kinek-kinek a feladatából adódó sajátosságokra, álljanak készen arra, hogy együtt keressék a legideálisabb megoldást.

A szülők egyik legfontosabb szövetségese az oktatásban az osztályfőnök, aki több éven keresztül pedagógiai koordinátora mindazoknak a tanulmányi és szociális kapcsolatoknak, amelyek gyermekeikkel az osztályközösségben történnek. A pedagógusok csak akkor tudnak hatékonyan részt venni a gyermekek nevelésében, ha a szülőkkel megegyeznek, az az megállapodnak abban, hogy miként osztják meg a gyermekük fejlődésével és továbbtanulásával kapcsolatos feladatokat. Ennek érdekében az osztályfőnöknek:

- Nyitott minden kapcsolat építési lehetőségre. Kérésre a szülők számára is elérhető. Szerepe szerint rendszeresen beszámoljon a tanulók fejlődéséről és oktatási szintjéről, tájékoztassa a szülőket a tanórán kívüli tevékenységekről (kirándulások, műsorok, klubdelutánok, előadások stb.), és adott esetben hívja meg őket az eseményekre.

- Azonosítja az egyedi esetekben felmerülő problémákat, és kezdeményezi a szülőkkel vagy a megfelelő szakemberekkel való kapcsolatfelvételt a tanuló további fejlődése érdekében.

- Figyelmesen meghallgatja, mérlegeli és szükség esetén megmagyarázza a munkájával kapcsolatos véleményeket, észrevételeket, tisztázza pedagógiai megoldásait, nyitott a pedagógiailag indokolt kompromisszumokra. Személyes találkozásokot teremt a gyermekek ügyeiben érintett szülőkkel és kollégákkal, segíti a közös, mindkét fél érdekeit figyelembe vevő megoldások megtalálását.

A pedagógus munkatársakkal való kapcsolata

A pedagógusok egyenértékű munkatársak, s önálló tevékenységük több szinten kapcsolódik egymáshoz, s függ egymástól. A tantestület nevelési tevékenységén át közösen valósítják meg az iskola nevelési céljait, s ennek következtében az intézmény adminisztratív rendszerét, ami biztonságot ad mindenkinek. A tanári szakmában különösen fontos a tantestület számára a jó munkakörnyezet megteremtése, a kollegialitás szellemében való együttműködés és kölcsönhatás.

- A tanárok egymásiránti viselkedése és véleménye példát mutat a tanulóknak a közösség működéséről. Etikus gondolkodásuk és viselkedésük szükséges az oktatási intézményeket átható sok színű közösségek kialakításához és hatékony irányításához.

- Az etikus magatartás minden pedagógusemberi és szakmai méltóságának központi eleme, és a tantárgyi kompetencia és a folyamatos önfegyelem mellett a tanárok hivatásának központi eleme.

- Az oktatásban különös jelentőséggel bír minden olyan tulajdonság és attitűd, amely elősegíti az általános emberi interakciókat, mint például a bizalom, a kedvesség, a megértés, a segítőkészség, az őszinteség, a tapintat, a türelem, a tisztelet és az udvariasság. Ezek egyben előfeltételei annak is, hogy az alapvető értékeket és normákat a diákok új generációja számára emberileg hiteles és meggyerő módon fejezzük ki.

A tanár egyénisége meghatározó, mindazonáltal: a pedagógiai tevékenység alapvetően csapatmunka. Az egyes tanárok tanulóira gyakorolt kedvező és kedvezőtlen hatásai felhalmozódhatnak. A pedagógusok szavai és cselekedetei támogatják, gátolják vagy akár ki is egyenlíthetik egymást. Az iskola nevelési törekvéseinek alapvető elvárásai csak akkor valósulhatnak meg, ha ebben –legalább nagyjából– a testület egészében egyetértésre képes jutni. Mindannyiuknak törekedni kell a pozitív légkör megteremtésére és fenntartására, a kölcsönös bizalmon alapuló személyes kapcsolatok kialakítására, a súrlódások, a kommunikációs zavarok és a személyes sérelmek felhalmozódásának

elkerülésére. Ennek érdekében ezen etikai keret a következő elveket és normákat hangsúlyozza a tanárok közötti kapcsolatokban:

Értékeljük egymás munkáját

Az iskolai élet szabályait, valamint a pedagógusok tanítási és tanulási időkeretét a „Szervezeti és működési szabályzat” és a házirend szabályozza, és e szabályok követelményeit kell tartani és tiszteletben tartani. Néhány esetben ezen kötelezettségek teljesítése ellentétekhez és kellemetlen súrlódásokhoz vezethet. Ezek nagy része elkerülhető.

Szolidaritás a kollégák iránt és hűség az intézményi iránt

- A bizalmas jellegű információkat óvatosan kezelik;

- Legyenek körültekintőek és részrehajlás nélküliek, amikor egymás személyéről, munkájáról, az iskolavezetőség, a többi tanár, a szülők és a tanulók előtt véleményét formálnak.

- Megfelelő óvatossággal és kötelességük tudatában vesznek részt olyan helyzetekben, amikor az a dolguk, hogy az iskola életét, a közösség egészét érintő kérdésekben a diákok vagy diákcsoportok véleményét alakítsák.

A tanárok közötti kapcsolatok és azok dinamikája alapvető fontosságú az iskolák működése szempontjából. Ha egy tanár egyedül és elszigetelten dolgozik, nincs hatalma, és nem tudja kiteljesíteni a benne rejlő lehetőségeket. Az iskola nem csak egy biztonságos tanári csoport, ahol mindenki azt csinál, amit akar. Ahhoz, hogy a tanulók oktatása sikeres legyen, fontos, hogy a tanárok tiszteljék egymást, és viselkedésükben összehangoltak legyenek. Ha ugyanis mindenki mást mond és más értékrendet képvisel, a diákok nagyobb valószínűséggel zavarodnak össze, és esnek bele a jó/rosszkettősségbe.

A tanároknak referenseknek kell lenniük, akik összegyűjtenek és koordinálnak mindent, ami a diákjaikra vonatkozik (Magera, 2022).

II. AZ INTERPERSZONÁLIS ÉRTÉKRENDSZER

Minden embernek van egy veleszületett értékrendje, amelyet az élettapasztalatok alakítanak.

Ez a személyes értékrend határozza meg a viselkedésünket és azt, hogy hogyan lépünk kapcsolatba a körülöttünk lévő világgal. Az egyéni értékrendünk mellett sokunknak vannak személyközi értékei is, amelyeket egy csoport vagy társadalom oszt meg. Az interperszonális értékek általában sokkal mélyebben gyökereznek, és gyakran a család és a kultúra által átadott csoportnormákon vagy hiedelmeken alapulnak. Az interperszonális értékek közé tartozik például a tekintély tisztelete, a különbözőségek elfogadása, a tisztesség, a lojalitás, az őszinteség, a felelősség, az együttérzés és az empátia.

Az "érték" sokrétű és többértelmű fogalom, amelyet szinte lehetetlen pontosan meghatározni. A hétköznapi nyelvben az "érték" alatt mindent értünk, aminek haszna vagy jelentése van az emberek számára. Minden olyan tárgy, szolgáltatás vagy emberi tulajdonság, amely segít jobba, könnyebbé, szebbé, érdekesebbé vagy értelmesebbé tenni az életet. Az érték pozitív minőség.

Az értékválasztás a nevelés kiindulópontja, tudatos átgondolása annak, hogy az emberben milyen értékeket milyen mértékben szeretnének erősíteni (Balázs, 2002).

Érdemes megvilágítani az értékközvetítés fogalmát. Az értékkel kapcsolatos valamennyi filozófiai, értékelméleti és pedagógiai ismeretet az értékteremtő tevékenységek kategóriájába integráljuk. Az értékteremtést egyszerre kell tanulni és gyakorolni. Az értékteremtő tevékenységek által létrehozott értéknek két típusa van:

- tárgyi értéket: önálló kutatómunka eredményeit;
- alanyi értéket: tapasztalatot, élményt, tudást, kifejlesztett tulajdonságokat és képességeket.

Fináczy Ernő Elméleti pedagógia című könyvében írja a következőket: „A nevelés célja az egyént s általa társas közösséget (nemzetet és emberiséget) az erkölcsi tökéletesedésre képessé tenni... s ezt a jónak, az igaznak és szépnek, mint legfőbb abszolút értékeknek megismerésében és az értékek tudatos megvalósítására való törekvésben lehet elérni (Fináczy, 1937. 39).”

Az Amerikába kivándorolt lengyel parasztok értékrendjének változásáról szóló tanulmányukban Thomas és Znaniecki megfigyelte, hogy „bármely tárgy érték, amely meghatározott tartalommal és jelentőséggel rendelkezik valamely társadalmi csoport tagjai számára" (Váriné, 1987. 119).

Az értékek és értékrendszerek a társadalom építőkövei. Az értékek olyan meggyőződések összessége, amelyek döntéseinket, cselekedeteinket és viselkedésünket irányítják. Irányt, célt és értelmet adnak az életünknek. Az értékrendszerek egy kultúrán vagy embercsoporton belüli közös értékek halmazai, amelyek meghatározzák, hogy az egyének hogyan lépnek kapcsolatba egymással.

Az értékek befolyásolják az észleléseinket, a másokhoz való hozzáállásunkat, a barátainkkal és családtagjainkkal való kapcsolatainkat, a munkamorált, az életmódbeli döntéseinket és még sok mást. Az értékrendszerek segítenek identitásunk kialakításában, mivel formálják hiedelmeinket, attitűdjeinket és viselkedésünket. A különböző kultúrák különböző értékekkel rendelkeznek, ami különböző értékrendszerekhez vezet; a legtöbb kultúrában azonban közősek az olyan értékek, mint az őszinteség, mások tisztelete és az igazságosság. Ha értékeinknek megfelelően élünk, belső békét tapasztalunk; ha azonban megsértjük saját értékrendünket, büntudatot vagy szégyent érezhetünk. Fontos megjegyezni, hogy mindenkinek megvan a saját értékrendje; ezért fontos, hogy tiszteletben tartsuk mások értékrendjét, még akkor is, ha az eltér a miénktől. A sokféleség megbecsülése segít toleráns társadalmakat létrehozni, ahol az emberek tanulhatnak egymás kultúrájából és tapasztalataiból.

Az interperszonális értékek erős alapot nyújthatnak az emberek közötti kapcsolatokhoz különböző kontextusokban, például a családban, a barátságokban és még a munkahelyi kapcsolatokban is. Segíthetnek határokat szabni a megfelelő viselkedésnek ezekben a kontextusokban, valamint útmutatóként szolgálhatnak arra vonatkozóan, hogy az emberek hogyan bánjanak egymással tisztelettel. Például a tekintély iránti tisztelet azt jelenti, hogy a hatalommal rendelkezőket megfelelő udvariassággal kezeljük, míg a méltányosság azt jelenti, hogy mindenki egyenlő esélyt kap céljai elérésére, függetlenül a körülményektől vagy az identitástól.

Az értékrendek a családban generációról generációra öröklődnek. A szülők különböző módokon adják át értékeiket, meggyőződéseiket és hagyományaikat gyermekeiknek. A családban átadott értékek különböző területekre vonatkoznak, többek között a vallásra, az oktatásra, a pénzügyekre, valamint a családon belüli és a családon kívüli kapcsolatokra. A szülők például úgy taníthatják gyermekeiket a vallásra, hogy együtt járnak vallási szertartásokra, és olyan tevékenységekben vesznek részt, amelyek megerősítik a vallási értékeket. Hasonlóképpen, a szülők az oktatással kapcsolatban is adhatnak útmutatást azáltal, hogy hangsúlyozzák a tanulás fontosságát és magas elvárásokat támasztanak a tanulmányi sikerekkel szemben.

Az értékrendek közvetett eszközökkel, például a kultúrával vagy a médiával való érintettséggel is kialakulnak. Például a nemi szerepekre vagy a megfelelő viselkedésre vonatkozó kulturális normák alakíthatják a gyermek felfogását arról, hogy mi az, ami a közösségében vagy a társadalomban általában véve elfogadott. Hasonlóképpen a médiafogyasztás is szerepet játszhat az értékrend kialakulásában, mivel a televíziós műsorokban vagy filmekben gyakran megjelenő bizonyos üzenetek befolyásolhatják azt, hogy az emberek hogyan gondolkodnak önmagukról vagy másokról a környezetükben.

Az oktatás hatékony eszköz az értékek átadására egyik generációról a másikra. A családokban a szülők gyakran közvetlen tanítással, példamutatással és más kommunikációs módszerekkel próbálják átadni értékeiket gyermekeiknek. Az értékek fontos elemei a családi életnek, mivel segítenek meghatározni, hogy kik vagyunk, és hogyan viszonyulunk a világunkhoz. A szülők például olyan értékeket adhatnak át, mint a tekintély tisztelete vagy a kemény munka fontossága. Ahogy a gyerekek megfigyelik, hogyan viselkednek a szüleik és hogyan lépnek kapcsolatba másokkal különböző helyzetekben, ezek az értékek akkor is beléjük ivódnak, ha soha nem tanítják meg őket kifejezetten (Dobos László, 1969).

A szülők által nyújtott példamutatás mellett a közös tapasztalatok is felhasználhatók a családokban az értékek átadására. Családi kirándulásokon vagy olyan tevékenységeken keresztül, mint például a közös önkéntes munka, a gyerekek megtanulhatják, hogy milyen fontos másoknak visszaadni, vagy kapcsolatokat építeni a sajátjuktól eltérő háttérű vagy meggyőződésű emberekkel. Az olyan családi rituálékban való részvétel, mint a vallási szertartások vagy ünnepi hagyományok, szintén lehetőséget ad a gyermekeknek arra, hogy megismerkedjenek olyan hitekkel és szokásokkal, amelyek egyébként ismeretlenek lennének számukra.

A szülőknek nemcsak arra kell törekedniük, hogy megtanítsák gyermekeiknek, mi a helyes, hanem arra is, hogy miért helyes. Ha elmagyarázzák bizonyos értékek mögött meghúzódó okokat, az segít a gyermeknek megérteni, hogy miért kell tiszteletben tartania ezeket a szabályokat, és segít nekik abban, hogy inkább saját maguk alkossanak erkölcsi ítéletet.

Az interperszonális értékek a két vagy több személy közötti konfliktusok megoldása során is alapvető fontosságúak, mivel olyan közös alapot biztosítanak, amelyben minden fél egyetérthet, mielőtt párbeszédet folytatnának a köztük lévő nézeteltérésekről. Ezért egymás interperszonális értékrendjének megértése döntő fontosságú, amikor pozitív (Pigler, 1996).

2.1. A pedagógus interperszonális értékrendszere

A tanári értékek közé tartoznak azok az értékek, amelyeket a tanárok megosztanak azokkal az emberekkel, akikkel az iskolában kapcsolatba kerülnek. Ez különösen a szülőkkel, a gyermekekkel és a munkatársakkal való kapcsolatokat foglalja magában. Ezekben a kapcsolatokban értékeket közvetít.

Ezek az értékek, amelyek orientálhatják az oktatási és fejlesztési tevékenységeket, másokkal együtt pozitív emberi tulajdonságok formájában fejezhetők ki.

Az alábbi emberi tulajdonságokat tartjuk a legfontosabb pedagógiai értékeknek:

- *Egészség*: mentális és fizikai jólét, az egészséges életmód belső elvárása. Az egészség a testi és lelki optimális alkalmazkodó- és teljesítőképesség, egyensúlyi állapot elérése (R. Erben, 1983). Az egészség tartalmi jegyei közül a megelégedettséget, a teljesítőképességet, a kapcsolatteremtő képességet, az érzelmi kielégülést és alkalmazkodóképességet kihangsúlyozzák. Az érzés, hogy valaki egészséges, nem jelent mást, mint azt, hogy saját életfeltételei között kedvezően él, azaz elviseli mindazt, amit kedvel, és hasonlóképpen elviseli azt is, amit nem kedvel. Így válik az egészség az élet alkotóelemévé és a megelégedettség, a kedvtelés, az élvezet, az önmegvalósítás lehetőségévé (B. Badura, 1993).

- *Aktivitás*: aktívélet, kezdeményezőkészség és motiváció. Valójában az emberi létezéssel összefüggő mindenfajta fizikai tevékenység fizikai aktivitással jár. Az egyén és a társadalom egészségmagatartásának formálása ifjúkorban alapozható meg leghatékonyabban. A rendszeres és élethosszig tartó fizikai aktivitás létrehozása olyan nevelési kérdés, mely kizárólag körültekintő, megtervezett pedagógiai stratégia mentén válhat a személyiség részévé. A korszerű nevelésméлет az egyik legfőbb emberi értéknek a „pedagógiai tevékenység által formált konstruktív életvezetés”-t tartja (Bábosik, 2004). Ez a nézet a konstruktív életvitel megvalósult formájaként az egyén konstruktív magatartás- és cselekvési formáit sorakoztatja fel. (Új Pedagógiai Szemle, 2010).

- *Érdeklődés*: a valóság- az ember külső és belső szférájának- megismerése, illetve a kulturális törekvések felfogása, fejlesztése. Az a viszony, mely köztünk és a szükségletet keltő és kielégítő tárgyak között van: az érdek. Ennek következménye az érdeklődés. Dewey hangsúlyozta legnagyobb határozottsággal, hogy mindig az iránt érdeklődünk igazán, ami érdekünk, vagyis valamilyen szükségletünk (Fekete, 1942).

- *Kommunikációs és kooperációs készség*: megegyezésre, egyetértésre és közreműködésre való törekvés. A kommunikációs és együttműködési képesség fejlesztése a közösségben: vitázó és érvelő képesség erősítése együttes munkavégzés közben (Leskó,

2018). Együttműködési hajlam és döntéshozatal fejlesztése a közös munkával. A társas viselkedés területén az empátia, a kommunikációs és kooperációs képesség, a vitázó- és érvelőképesség, a konfliktustűrő, -kezelő, -megoldó képesség, továbbá a vezető- és szervezőkészség kap hangsúlyos szerepet. A kompetencia alapú oktatás bevezetésével és a kapcsolódó újszerű tanulásszervezési módszerek alkalmazásával biztosított lesz iskolákban a tanulók differenciált fejlesztése. A pedagógusoknak lehetőségük lesz akár a csoportra, akár az egyénre szabott fejlesztési programok kialakítására. A tevékenységre épülő módszer, a tanulók kooperatív munkálkodása növeli a tanulói motivációt, hiszen nagyon széles tevékenységgé von be a nevelés-oktatás folyamatába (Fülöp, n.é.)

- *Az életfeladatokra való felkészültség (gyakorlatiasság):* képes legyen az életkori követelményeknek és képességeknek megfelelő gyakorlati életvitelre (a családi életben, munkában, kapcsolatokban, gyermeknevelésben, közéletben stb.).

- *Produktivitás (kreativitás és innovációs képesség):* az értékteremtésre való képesség és törekvés. A kreativitást felfoghatjuk, mint az emberi aktív termékmát, mely lényegi sajátosságai az eredetiség és az újdonság, továbbá a társadalmi hasznosság és jelentőség. Látható tehát, hogy mint extrém komplex és általános képződmény a kreativitás értelmezhető akár az aktivitásbeli hatékonyság és produktivitás síkján, akár a termékekre vonatkozó hasznosság és fontosság mentén, akár pedig a globális személyiségbeli eredetiség, elegancia és leleményesség szempontjából (Fodor, 2007)

- *Átfogó valóságérzékelés és -értékelés:* az egészben, a rendszerben, a hosszú távú folyamatokban való gondolkodás képessége.

- *Autonómia:* az egyén önállósága, független döntésekre és cselekedetekre való képesség.

- *Igényszint:* az ember önmagával szemben támasztott – műveltségi, izlésbeli, erkölcsi stb. – követelményeinek színvonala.

- *Vállalás:* a felelősségtudat és a felelősségvállalás egysége (Gáspár, 1997).

Hans Jonas szerint a felelősség a tetteinkben érintett lények iránti gondoskodást jelenti. A felelősség egy alapvető, viszonzást nem váró kötelességet támaszt bennünk más lényekkel szemben, beleértve ebbe a természeti lényeket és jövőbeli embertársainkat is (Zsolnai, 1998).

Az interperszonális értékek elengedhetetlenek a tanár sikeréhez. Az interperszonális értékek közé sorolható a kapcsolatteremtés, az összefogás, a türelem és a leleményesség. A kommunikáció elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy a pedagógus hatékonyan tudja átadni az ötleteket és az információkat a diákoknak (Galla, 2021). Az együttműködés fontos ahhoz, hogy a tanár képes legyen együttműködni más pedagógusokkal és szülőkkel annak

érdekében, hogy minden diák hozzáférjen a szükséges erőforrásokhoz. A türelem szükséges ahhoz, hogy a tanár hatékonyan tudja irányítani az osztálytermet, és megfelelően tudjon reagálni a kihívást jelentő helyzetekre. A kreativitás lényeges ahhoz, hogy a tanár képes legyen a diákokat érdemleges módon bevonni az oktatásba. Mindezek az interperszonális értékek segítenek a tanároknak hatékony tanulási környezetet teremteni, amely lehetővé teszi a tanulók számára, hogy teljes mértékben kibontakoztassák a bennük rejlő lehetőségeket (Barcsi, 2010).

A pedagógus személyközi értékei alapvető fontosságúak a hatékony osztálytermi környezet kialakításában.

A tanító olyan nevelő, aki létfontosságú szerepet játszik a gyermekek és serdülők fejlődésében. A tanár értékrendje alapvető fontosságú a tanítványai életének alakításában. A tanítónak türelmesnek és megértőnek kell lennie, ugyanakkor határozottnak és következetesnek az elvárásaiban. Képesnek kell lennie arra, hogy motiválja és inspirálja a diákjait, valamint arra, hogy kihívást jelentsen számukra, hogy teljes mértékben kiaknázzák a bennük rejlő lehetőségeket. Emellett törekednie kell arra, hogy olyan befogadó tanulási környezetet teremtsen, amelyben minden diák biztonságban és tiszteletben érzi magát. Nyitottnak kell lennie, és hajlandónak kell lennie arra, hogy tanuljon a tanítványaitól, miközben fontos életre szóló leckéket is megtanít nekik. A tanárnak példaképnek kell lennie a diákjai számára, tiszteletet, integritást és empátiát kell tanúsítania. Végezetül szenvedélyesen kell végeznie a munkáját, és elkötelezettnek kell lennie amellett, hogy pozitív hatást gyakoroljon a diákjai életére (Goldhaber, 2002).

2.2. A Gordon-féle interperszonális értékek

A pedagógus interperszonális értékrendszerére vonatkozó vizsgálat neves kidolgozója T. Gordon volt. Gondolatvitele szerint „az emberi személyiség három féle módon körülírható: az első, amit az adott személy egy konkrét helyzetben tesz, a második az alapvető motivációs karakterisztikája révén, és a harmadik a személy értékrendszere alapján” (Pigler, 1996:65).

A nevezett kutató és pszichológus családi koncepciókon elindulva alkotta meg elméleteit, a Szülői Hatékonysági Tréning (P.E.T.) programot kidolgozva forradalmasította a szülők és gyermekek közötti interakciót. Módszere az aktív hallgatásból áll, amely lehetővé teszi a szülő számára, hogy megértse gyermeke érzéseit és szükségleteit, valamint segíti őket abban, hogy bizalmat építsenek egymás között. Emellett hangsúlyozza a gyermek nézőpontjának megértését és tiszteletben tartását, hogy olyan megoldásokat találjanak, amelyek mindkét fél számára működnek. Gordon emellett hitt a nyílt kommunikáció

fenntartásában a gyerekekkel, világos utasításokat és elvárásokat adva nekik, ugyanakkor teret engedve a vitának, amíg olyan megoldás nem születik, amellyel mindenki egyet tud érteni (Kereki, 2009).

Személyközi szempontból minden egyén tiszteletét hangsúlyozza, és a büntetés helyett a tárgyalást bátorítja olyan problémamegoldó technikák segítségével, mint az ötletelés vagy a szerepjáték. Arra is bátorítja a szülőket, hogy legyenek példaképei annak, hogyan akarják, hogy gyermekeik viselkedjenek, azáltal, hogy empátiát és megértést tanúsítanak a nehéz helyzetekben. Végezetül úgy véli, hogy a családon belüli elfogadás légkörének megteremtésével a gyermekek hatékonyabban tanulnak és felelősségteljesebben viselkednek, mivel biztonságban és tiszteletben érzik magukat a környezetükben.

Összességében a szerző módszerei arra összpontosítanak, hogy a kölcsönös megértés és tisztelet révén bizalmat építsenek a szülők és a gyermekek között, ahelyett, hogy egyszerűen fegyelmező taktikákhoz folyamodnának.

Thomas Gordon pedagógiai nézete a személyes viszonyok értékére koncentrál. Úgy véli, hogy a pozitív megerősítés és a tisztelet a kulcs az optimális tanulási környezet megteremtéséhez. Arra ösztönzi a tanárokat, hogy ismerjék el és jutalmazza a jó viselkedést és kemény munkát tanúsító diákokat. Ugyanakkor azt is vallja, hogy a tanulóknak a rossz viselkedésért következményeket kell kapniuk, ugyanakkor meg kell őrizni a velük szembeni tiszteletet. Módszere arra összpontosít, hogy segítsen a diákoknak tanulni a hibáikból, és útmutatást és támogatást nyújtson nekik a nehéz időszakokban. Hangsúlyozza a tanárok és a diákok közötti bizalom kiépítését a nyílt párbeszéd elősegítésével, ahol minden vélemény érvényes. Arra is ösztönzi a tanárokat, hogy legyenek a jó viselkedés mintaképei a diákjaik számára, hogy a körülöttük lévő felnőttektől megtanulják, hogyan kell megfelelően viselkedni. Végül támogatja a tanárok, a szülők, az adminisztrátorok és más segítő személyzet közötti együttműködést annak érdekében, hogy minden egyes tanuló számára a lehető legjobb tanulási eredményeket biztosítsa az osztályteremben vagy az iskolai környezetben (Duró és mtsai, 2005).

Gordon az interperszonális értékek vizsgálatára egy tesztet alkalmazott. A tesztet, középiskolát befejező 17- 18 éves diákokkal pszichológuson keresztül végeztette el, amelynek során a vizsgált személynek ki kellett jelölnie, hogy a három érték közül melyiket tartja a legfontosabbnak és melyiket a legkevésbé fontosnak. A módszer előnye az volt, hogy rövid idő alatt ki lehetett mutatni a személy interperszonális értékrendjét. Eredményként 6 különböző faktort különített el, amelyet a diákok fontos interperszonális értéknek tartottak: támogatás, alkalmazkodás, elismertség, függetlenség, jóindulat és vezetés (Pigler, 1996).

A szerző faktorelemzést alkalmazott az interperszonális értékek felmérésére, amelynek eredményeként hatféle interperszonális kapcsolattípust, az adott tulajdonság iránti igényt és a tulajdonság mértékét azonosította:

(T) *támogatás* — elvárja másoktól, hogy megértőek és támogatóak legyenek, hogy megszívleljék és törődjenek vele. Hiányzik belőle az asszertivitás, és hajlamos az önlebecsülésre.

(A) *alkalmazkodás* — követi a szociális normákat és regulákat. Környezetének megfelelő elvárásai alapján cselekszik. Gondoskodó és felelősségteljes.

(E) *elismertség* — fontosnak tartja, hogy felhívja magára a figyelmet, a környezete felnézzen rá, hogy fontos embernek tekintsék, és hogy pozitív és jó benyomást keltsen másokban. Gondoskodó és barátságos a hozzáállása.

(F) *függetlenség* — hajlamos arra, hogy a saját feje után menjen, és úgy érzi, hogy joga van saját döntéseket hozni. Nehezen tud barátkozni, de általában barátságos.

(J) *jóindulat* — kedves és együttérző ember, aki mindig hajlandó segíteni a rászorulókon. Megbocsátó és megértő természetéről ismert, mindig készen áll arra, hogy minden felmerülő problémát megoldjon.

(V) *vezetés* — ez a fajta ember vezetői pozícióra, tekintélyre és kompetenciára törekszik. Előnyben részesítik a hatalmi pozíciót, és eredeti gondolkodásról, energiáról, önbizalomról és bizonyos fokú önzésről tesznek tanúbizonyságot (Büti, Simon, 1987).

Gordon elmélete tehát nemcsak a családi kapcsolatokra, hanem az oktatási környezetre is adaptálható, különös tekintettel arra, hogy a pedagógus és tanuló közötti kapcsolat hatékony működése kulcsfontosságú a tanulási folyamatban. A pedagógusnak nemcsak tudását kell átadnia, hanem olyan személyközi kapcsolatokat is kell építenie, amelyek biztonságos és támogató tanulási környezetet teremtenek. Az interperszonális értékek mentén való nevelés elősegíti a diákok szociális készségeinek fejlődését, az önbecsülésük erősödését, továbbá a közösségi elvárások megértését (Zsolnai, 2018).

Ez a megfigyelés a Gordon-módszerekben és az általa vallott értékeken is kimutatható, amelyek napjaink pedagógiai gyakorlatában is releváns és hasznos nézőpontot nyújtanak a demokratikus, a tanulók igényeit előtérbe helyező iskolai kultúra létrehozásához (Kádár, 2012).

III. A PEDAGÓGUSOK INTERPERSZONÁLIS ÉS MUNKÁVAL KAPCSOLATOS ÉRTÉKEINEK A VIZSGÁLATA

„A diákok és a tanárok közti harmonikus viszony mindkettejük pszichés egészségére jótékony hatással van. A tanárok kulcsszerepet töltenek be abban, hogy a gyerekekből felelősségteljes felnőttek váljanak (Methany Thornton, 2020)”.

Az iskola a család utáni második legfontosabb szocializációs színtér a gyermekek életében. Emiatt kiemelten jelentős a pedagógus személyisége, nevelési módszerei és az átadott értékei, mivel ezek jelentősen befolyásolják a gyermekek fejlődését és a jövőjüket (Németh és Pukánszky 1999).

Amennyiben a tanár helyes értékeket ad át, továbbá jó viszonya van az iskolai közösséggel, egy olyan előnyös iskolai légkör alakul ki, ahol a gyermekek koruknak megfelelően fejlődnek és a helyes értékeket sajátítják el. Mivel a gyerekek felnőttként azokat az értékmintákat viszik tovább, amelyekkel gyerekkorukban otthon, óvodában és iskolában találkoztak, ezért kiemelten fontosnak tartom a pedagógusok interperszonális értékeinek a vizsgálatát.

A kutatás során Thomas Gordon módszerét vettem alapul, ami az emberek közötti viszonyokat, az emberi értékeket helyezi fókuszba. Gordon egy teszt segítségével vizsgálta az interperszonális értékeket. Ezt a tesztet pszichológus közreműködésével 17-18 éves, középiskolát végző diákok körében végezték el (Kereki, 2019). A vizsgálat folyamán a résztvevőknek három érték közül kellett választaniuk, hogy melyiket ítélik a legfontosabbnak, s melyiket a legkevésbé fontosnak. Minden megállapításhoz, kódolási kulcsként, tartozik egy-egy faktor. A teszt befejezése után a vizsgált személy által legfontosabbnak tartott állítást "LF"-fel jelöljük, ami két pontot ér. A jelölés nélküliek a "KF", vagyis kevésbé fontos jelölést kapják, ami egy pontot ér. A „legkevésbé fontos” jelölés pedig nem ér pontot. Az értékelést összesítő táblázatban össze kell gyűjteni a válaszokat, ahol először meg kell határozni, hogy az adott faktorban hány darab legfontosabb és hány darab kevésbé fontos válasz van. Ezt követően ki kell számítani az elért pontszámot minden faktorban, amit úgy kapunk meg, hogy kétszer megszorozzuk a legfontosabb oszlopban kijött pontszámot és összeadjuk a kevésbé fontos kategóriában kijött pontszámmal. Végül pedig a minden faktornál adott maximális pontértékeiből és az elért pontokból kiszámoljuk, hogy melyik értéket, hány százalékban tartja fontosnak a vizsgálat alanya (Tóth, 2001).

Gordon a kutatásban hat különféle tényezőt, vagyis értéket különböztet meg. A munkámban már előzőleg részleteztem ezeket a faktorokat (lásd a 29. old.)

A Gordon módszert már korábban alkalmazták a végzős középiskolások körében is, erről Pigler László számol be a „Nevelés, oktatás és érték kutatás a szentesi Zsoldos Ferenc középiskolában. I.” című kötetében. A vizsgálat célja az volt, hogy feltárják a végzős középiskolások közötti kapcsolatok értékrendjét. A vizsgálat közben a Gordon teszt mellett a Super-próbát is alkalmazták, ami a munkaértékeket vizsgálta, valamint egy Szociális Intelligencia Tesztet is kipróbáltak a diákokkal (Pigler, 1996).

A vizsgálatot az iskolatípusok, nemek és tanulmányi eredmények összefüggésében végezték el. "Helyszíneként szolgált a Horváth Mihály Gimnázium, Bacsányi János Gimnázium és Óvónőképző szakközépiskola, Pollák Antal Erősáramú Szakközépiskola, továbbá a Zsoldos Ferenc Műszaki Szakközépiskola és Szentesi Szakmunkásképző Iskola (Pigler, 1996)."

A vizsgálatban felállított hipotézisek a következők voltak:

- a három háttértényező analízise alapján differenciák mutathatóak ki a diákok értékrendjében.
- az értékorientált magatartás, továbbá a gondolkodás inkább jellemző egy iskolatípusra, mint a nemek szerinti megoszlásra
- a képzés típusa nagy befolyással van az emberi kapcsolatokban kialakuló értékekre
- a fiúk és lányok teljesítménye nem különbözött számottevően egymástól
- a nemek szerinti elemzés során azokat a háttérváltozókat, amelyek a fiúknál és a lányoknál azonos értékkel bírnak, egy faktorba egyesítik.
- a különböző tanulmányi eredményekkel rendelkező diákok között eltérés tapasztalható a kapcsolatteremtési képességek terén.

A vizsgálatban 164 tanuló vett részt. A nemek szerinti megoszlás a következőképpen fest: 76 fiú és 88 lány. Az iskolatípusokat tekintve, 62-en szakközépiskolába, 55-en gimnáziumba, 47-en pedig szakmunkásképzőbe járnak. A tanulmányi teljesítményt tekintve 17 diák jeles, 85 jó, 54 közepes, 6 elégséges és 2 elégtelen eredményt ért el (Pigler, 2006).

Az eredmények elemzése alapján látható, hogy a vezetés a legkevésbé fontos érték a szakközépiskolás lányok kivételével mindenhol. Tehát arra lehet következtetni, hogy a középiskolás diákok nem tulajdonítanak nagy jelentőséget a vezetésnek az interperszonális kapcsolataikban. A legfontosabb értékek nem ugyanazok a diákoknál, mert a gimnazista diákok egyöntetűen az alkalmazkodást tartják legfontosabb értéküknek az interperszonális kapcsolataikban. A szakmunkásképzős és a szakközépiskolás lányok számára a legfontosabb érték a függetlenség. A szakközépiskolás fiúk számára pedig a támogatás, míg a gimnazista fiúk számára az alkalmazkodás a legfontosabb érték. Az eredmények azt mutatták, hogy a

középfokú intézmények nem nagyon függenek a diákok értékválasztásától, és hasonló értékeket nyújtanak a diákoknak (Pigler, 1996).

A nemek közötti vizsgálat folyamán azt találták, hogy a lányok nagyon fontosnak tartják az interperszonális kapcsolataikban a támogatást, míg a fiúk inkább a függetlenségre és önállóságra törekednek ebben a korban. A kutatási adatok tükrében, a diákok viselkedése az iskolai teljesítményük függvényében nem mutat egyértelmű összefüggést az értékrendjükkel. Ez a kutatás azt mutatta, hogy a középiskolás diákoknak már van egy meghatározott értékrendjük, amit az is alátámaszt, hogy a különböző iskolatípusok között nincs jelentős különbség az értékek kiválasztásában (Pigler, 1996).

Az ember személyiségét és viselkedését nagymértékben befolyásolja, hogy melyik faktort tartja fontosnak és választja ki az életében. A *támogatás, alkalmazkodás, elismerés, függetlenség, jóindulat és vezetés* mind olyan tényezők, amelyek meghatározhatják, hogyan alakulnak a kapcsolataink és hogyan reagálunk a különböző helyzetekben. A pedagógusi munka során különösen fontos a támogatás, alkalmazkodás és a jóindulat megélése, hiszen a tanárok számára elengedhetetlen, hogy rugalmasak, megbízhatóak, gondoskodóak, és segítőkészek legyenek. Az iskolai környezet a gyerekek második otthona, így a pedagógusoknak modellként kell szolgálniuk, és példát kell mutatniuk a megfelelő értékek és viselkedésformák tekintetében. Ezért kiemelkedő fontosságú, hogy a pedagógusok megfelelően képviseljék ezeket az értékeket, hiszen a gyerekek általuk formálódnak és tanulnak a legtöbbet.

A szakdolgozat középpontjában a pedagógusok értékrendjének vizsgálata szerepel. A kutatás célja az volt, hogy feltárjam, mely értékek alapján szerveződnek a pedagógusok kapcsolatai, és hogy alátámasszam azt a feltételezést, miszerint a *pedagógusok körében a támogatás és az alkalmazkodás kiemelkedő fontossággal bír*. A vizsgálat kifejezetten a pedagógusi hivatásban megnyilvánuló interperszonális értékpreferenciákra koncentrált, különös figyelemmel arra, hogy ezek miként jelennek meg két eltérő társadalmi-kulturális közegben.

A kutatás hipotézisei:

- H1: A pedagógusok körében a támogatás és az alkalmazkodás értékei dominálnak az interperszonális kapcsolatokban.
- H2: A kárpátaljai és a magyarországi pedagógusok értékpreferenciái között jelentős különbségek mutathatók ki.
- H3: Az életkor és a munkatapasztalat nincs közvetlen összefüggésben a pedagógusok által preferált értékekkel.

A kutatás során empirikus vizsgálatot végeztem, melynek mérőeszköze a Thomas Gordon-féle interperszonális érték kérdőív volt. A kérdőív harminc állítást tartalmaz, és a válaszadók minden tételnél három alternatíva közül választhattak, melyeket tartják legfontosabbnak és melyeket legkevésbé fontosnak. A teszt hat fő értékkategóriát vizsgál: *támogatás, alkalmazkodás, elismerés, függetlenség, jóindulat és vezetés*.

A kérdőív kitöltése online formában, Google Űrlap segítségével történt. A minta összesen 100 pedagógusból állt: 50 fő egy kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógus, 50 fő pedig magyarországi vidéki intézményben tanító pedagógus volt. A válaszokat Excel-táblázatban rendszereztem, és a hat értékkategória szerint csoportosítva, darabszámos bontásban dolgoztam fel. A statisztikai értékelés célja az volt, hogy megállapítsam:

- mely értékek kerültek leggyakrabban az első helyre,
- és milyen különbségek vagy hasonlóságok mutathatók ki a két vizsgálati alminták között.

A vizsgálat célja tehát kettős volt: egyrészt annak feltárása, hogy mely interperszonális értékek bírnak legnagyobb jelentőséggel a pedagógusok számára, másrészt annak megvizsgálása, hogy ezek az értékpreferenciák mennyiben különböznek a kárpátaljai és a magyarországi pedagógusok körében.

A vizsgálatban részt vevő, kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusok között jelentős eltérések mutatkoztak életkor és munkatapasztalat tekintetében. A legfiatalabb válaszadó mindössze 20 éves volt, 2 év tapasztalattal, míg a legtapasztaltabb pedagógus 57 éves, 35 év szakmai gyakorlattal rendelkezik. A kérdőívek kitöltése személyesen, az iskolai munkakörnyezetben történt, ahol a pedagógusok dolgoznak. A feladat megértése nem okozott nehézséget, a kitöltés átlagosan 15–20 percet vett igénybe.

A tesztek feldolgozása során minden pedagógus esetében rögzítettem, hogy a hat interperszonális értékkategória milyen sorrendben jelent meg, és melyik érték került az első helyre. A válaszokat darabszámos bontásban rendszereztem, és kategóriánként táblázatba foglaltam. Ez lehetővé tette, hogy világosan kirajzolódjon, mely értékek dominálnak ebben az almintában, és milyen preferenciarendszer jellemzi a kárpátaljai pedagógusokat.

	Életkor	Munkaév	T	A	E	F	J	V
1.	42	21	70%	47%	35%	84%	10%	50%
2.	32	15	60%	67%	31%	34%	63%	44%
3.	52	33	33%	60%	38%	45%	83%	41%
4.	41	20	50%	63%	31%	44%	67%	44%
5.	52	32	73%	63%	42%	50%	33%	38%

6.	50	31	50%	67%	42%	56%	47%	38%
7.	44	25	50%	47%	46%	94%	13%	47%
8.	46	30	37%	63%	46%	31%	80%	44%
9.	20	2	60%	37%	73%	59%	47%	28%
10.	51	33	60%	63%	54%	78%	20%	25%
11.	31	18	60%	73%	46%	34%	57%	31%
12.	55	34	57%	70%	46%	53%	37%	38%
13.	52	31	37%	63%	42%	59%	43%	53%
14.	42	21	60%	43%	35%	75%	57%	28%
15.	34	8	53%	43%	35%	100%	27%	38%
16.	44	21	50%	60%	31%	94%	23%	38%
17.	46	32	80%	40%	42%	38%	67%	34%
18.	55	34	43%	63%	35%	69%	43%	44%
19.	40	20	43%	73%	27%	60%	50%	44%
20.	30	15	53%	73%	42%	28%	63%	41%
21.	46	24	47%	60%	46%	63%	47%	38%
22.	41	21	60%	40%	35%	56%	57%	50%
23.	32	20	73%	37%	46%	66%	20%	56%
24.	53	32	40%	53%	38%	62%	60%	44%
25.	50	30	50%	40%	62%	38%	77%	38%
26.	40	19	50%	53%	31%	69%	43%	50%
27.	28	7	67%	53%	42%	53%	40%	41%
28.	30	10	43%	60%	50%	59%	40%	47%
29.	41	18	47%	57%	27%	59%	70%	38%
30.	35	12	77%	53%	38%	50%	40%	41%
31.	31	9	57%	30%	65%	75%	27%	47%
32.	42	21	30%	53%	38%	47%	80%	50%
33.	52	32	50%	53%	62%	38%	70%	31%
34.	40	11	50%	50%	50%	53%	57%	41%
35.	33	16	63%	43%	62%	44%	47%	44%
36.	23	3	50%	40%	58%	53%	57%	44%
37.	20	1	57%	53%	38%	50%	53%	47%
38.	28	5	60%	57%	35%	44%	67%	38%
39.	42	21	57%	57%	35%	63%	43%	44%

40.	44	22	50%	47%	58%	59%	50%	38%
41.	32	5	50%	87%	46%	47%	33%	38%
42.	45	22	30%	43%	42%	72%	57%	53%
43.	34	6	53%	47%	46%	38%	70%	47%
44.	25	4	40%	57%	50%	47%	60%	47%
45.	50	20	47%	43%	62%	34%	70%	47%
46.	38	10	63%	63%	50%	38%	43%	44%
47.	22	1	57%	43%	46%	34%	80%	41%
48.	27	5	63%	37%	73%	34%	47%	50%
49.	35	10	73%	37%	27%	59%	57%	44%
50.	29	6	43%	50%	38%	63%	60%	44%
Átlag			54%	53%	44%	55%	51%	42%

1. táblázat: A kárpátaljai pedagógusok eredményeinek az összefoglalása

Az egyéni elemzés célja, hogy bemutassa: bár az interperszonális értékek között vannak domináns tendenciák a teljes mintában, az egyes pedagógusok értékrendje különböző élethelyzetek és tapasztalatok mentén árnyalt képet mutat.

A vizsgálatban részt vett két olyan pedagógus is, akik 2 év munkatapasztalattal rendelkeznek. Egyikük az alkalmazkodás értéket jelölte meg legfontosabbnak, míg a másik a függetlenséget. Az alkalmazkodást választó pedagógus esetében feltételezhető, hogy kezdőként törekszik a környezethez való illeszkedésre, a szabályok elfogadására és a kollegiális együttműködésre. A függetlenséget előnyben részesítő pedagógus viszont már pályája elején nagyobb önállóságra, döntési szabadságra törekszik, ami utalhat az autonóm szakmai megközelítés iránti belső motivációra.

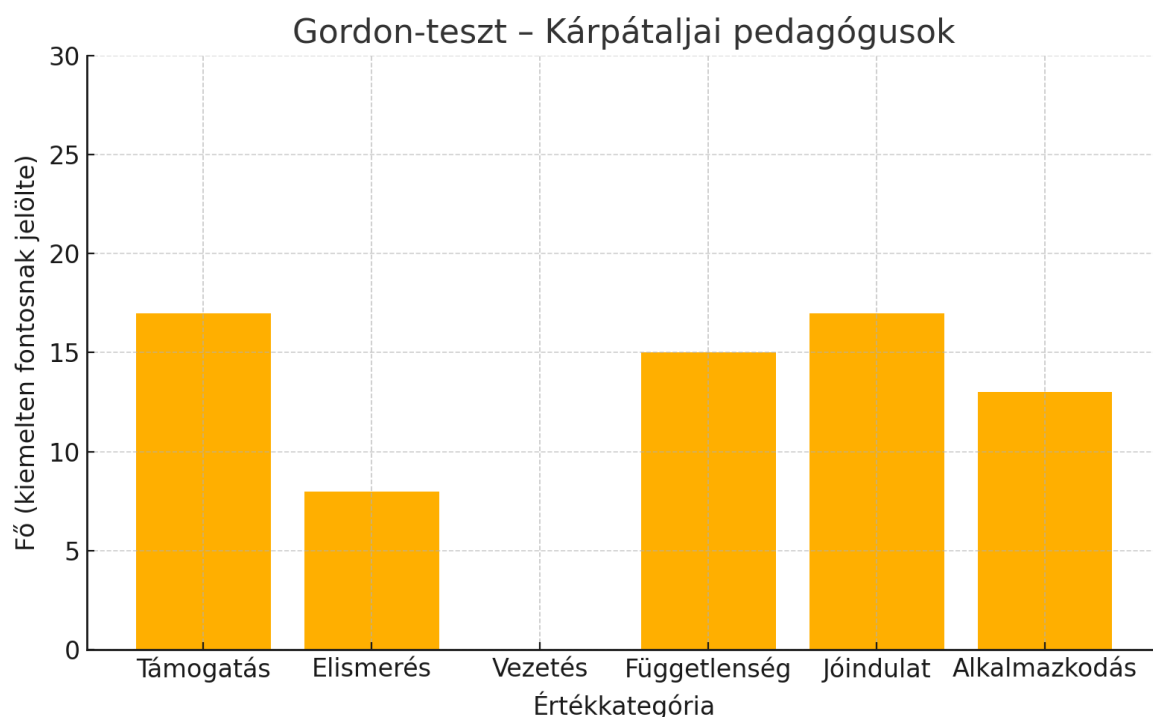
A minta legidősebb résztvevője, egy 57 éves pedagógus, aki 35 éve van a pályán, szintén a függetlenséget tartotta a legfontosabb értéknek. Ez a választás arra utalhat, hogy az évtizedes tapasztalatok során kialakult önálló szakmai út és határozott nevelési stílus számára meghatározóvá vált. Ugyanakkor ez a pedagógus az alkalmazkodás értéket is magasra rangsorolta, ami arra utal, hogy a szakmai stabilitás mellett megmaradt benne a rugalmasság is. Ez a kombináció – az autonómia és az alkalmazkodás együttes jelenléte – egy professzionális, de együttműködésre nyitott tanári attitűdöt tükröz.

A minta további résztvevői között találunk olyan pedagógust, aki 20 éve tanít, és a támogatást jelölte meg első helyen, míg második helyre az alkalmazkodást sorolta. Ez a kombináció azt jelezheti, hogy számára egyaránt fontos a tanulók és kollégák segítése,

valamint a közösségi normákhoz való illeszkedés. Egy másik pedagógus, hasonló életkorral és tapasztalattal, fordított sorrendben helyezte el ugyanezeket az értékeket: az első helyre a támogatást, a másodikra az alkalmazkodást. Ez megerősíti, hogy még azonos munkatapasztalat esetén is eltérő lehet, hogy a pedagógus melyik értéket helyezi előtérbe, a hangsúly vagy az együttműködésen, vagy az érzelmi odaforduláson van.

Ez az egyéni szintű elemzés is rámutat arra, hogy az életkor vagy a pályán eltöltött évek önmagukban nem határozzák meg a pedagógus értékrendjét. Az egyéni választások sokszor mélyebb belső motivációkon, nevelési elveken vagy aktuális szakmai helyzeten alapulnak. A darabszámok mögött tehát értékirányultságok és személyes attitűdök komplex rendszere áll, melyek árnyalt megközelítést kívánnak.

A kapott százalékok átlagolásával a következő képet kaptam:

1. ábra: A kárpátaljai pedagógusok faktorainak összehasonlítása az átlagok alapján

Az interperszonális értékek elemzése során a kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusok válaszai alapján egyértelműen kirajzolódott, hogy a támogatás, a jóindulat és a függetlenség értékei dominálnak a mintában. Ezeket az értékeket választották a leggyakrabban a válaszadók első helyen, ami árulkodó lehet a vizsgált pedagógusok kapcsolati beállítódásáról és szakmai attitűdjéről.

Támogatás

A támogatás értékét 17 pedagógus helyezte az első helyre. Ez arra utalhat, hogy számukra különösen fontos a kapcsolódás, az érzelmi jelenlét, valamint az, hogy a tanítványaik és

kollégáik felé segítő szándékkal forduljanak. A pedagógusi hivatás emberi oldala, az empátia és gondoskodás tehát hangsúlyos értéknek mutatkozik ebben a mintában.

Jóindulat

A jóindulatot szintén 17 fő jelölte meg kiemelt értéként. Ez az eredmény a biztonság és a kiszámíthatóság iránti belső igényt tükrözheti. Különösen figyelemre méltó ez egy olyan társadalmi-politikai környezetben, mint Kárpátalja, ahol a pedagógusok munkája fokozott terhelésnek és bizonytalanságnak van kitéve.

Függetlenség

A függetlenség értékét 15 fő választotta legfontosabbként. Ez az autonóm munkavégzés, a döntési szabadság és a személyes felelősségvállalás iránti igényt jelezheti. Az önálló cselekvés és pedagógiai szabadság iránti elköteleződés erőteljesen jelen van a kárpátaljai mintában.

Alkalmazkodás

13 fő helyezte ezt az értéket az első helyre, ami azt mutatja, hogy a vizsgált pedagógusok jelentős része fontosnak tartja a környezeti és szervezeti elvárásokhoz való rugalmas igazodást. Ez utalhat arra is, hogy a résztvevők a tanári szerepet stabil, együttműködésre törekvő rendszerként élik meg.

Elismerés

Mindössze 8 fő választotta az elismerést elsődleges értéként. Az alacsony választási arány arra enged következtetni, hogy a pedagógusok számára kevésbé fontos a külső megerősítés és a társadalmi visszajelzés. A belső motiváció valószínűleg erőteljesebb szerepet tölt be.

Vezetés

Egyetlen válaszadó sem jelölte meg első helyen a vezetés értékét. Ez egyértelműen arra utal, hogy a vizsgált pedagógusok nem törekednek irányítói szerepkörre, hanem inkább a horizontális, együttműködésre épülő működésformát részesítik előnyben.

Fontos megjegyezni, hogy a következtetések csak a vizsgált pedagógusokra érvényesek, nem vonatkoztathatók minden pedagógusra.

A magyarországi vidéki intézményben dolgozó pedagógusok mintájának vizsgálata során szintén megfigyelhetők olyan egyéni választások, amelyek túlmutatnak az összesített adatokon, és betekintést nyújtanak a pedagógusok személyes attitűdjeibe. Bár a támogatás és a jóindulat voltak a leggyakrabban választott értékek a teljes mintában, az egyes pedagógusok eltérő pályaszakaszban és élethelyzetben különböző prioritásokat állítottak fel.

	Életkor	Munkaév	T	A	E	F	J	V
1.	42	5	43%	47%	54%	72%	30%	53%
2.	23	5	40%	60%	27%	84%	37%	47%
3.	30	21	70%	30%	42%	47%	73%	40%
4.	32	4	57%	53%	54%	63%	23%	50%
5.	40	10	57%	40%	46%	63%	50%	44%
6.	41	10	53%	47%	46%	63%	47%	44%
7.	54	32	63%	13%	27%	75%	73%	44%
8.	20	1	77%	57%	46%	25%	53%	44%
9.	60	29	50%	37%	38%	44%	83%	47%
10.	32	15	57%	30%	31%	56%	80%	44%
11.	52	30	67%	37%	46%	44%	53%	53%
12.	50	32	57%	50%	42%	50%	57%	44%
13.	53	4	50%	30%	77%	41%	43%	63%
14.	56	36	60%	37%	27%	56%	73%	44%
15.	31	5	70%	43%	46%	69%	23%	47%
16.	60	36	47%	43%	38%	28%	60%	81%
17.	41	22	30%	57%	50%	34%	80%	50%
18.	43	25	50%	50%	58%	41%	47%	56%
19.	40	21	43%	47%	38%	69%	57%	44%
20.	20	2	60%	50%	54%	66%	27%	44%
21.	33	4	27%	83%	42%	53%	53%	41%
22.	51	32	20%	67%	50%	44%	60%	59%
23.	32	4	40%	33%	38%	72%	63%	50%
24.	55	33	40%	50%	42%	56%	83%	28%
25.	61	35	57%	23%	65%	56%	53%	47%
26.	50	22	70%	50%	31%	75%	30%	41%
27.	52	28	53%	33%	42%	72%	50%	47%
28.	43	21	57%	23%	31%	59%	73%	53%
29.	40	15	60%	50%	50%	19%	73%	50%
30.	44	23	63%	33%	58%	34%	57%	56%
31.	22	3	40%	33%	69%	59%	43%	56%
32.	51	22	43%	63%	73%	50%	40%	34%
33.	35	10	63%	60%	42%	50%	37%	47%

34.	42	22	73%	60%	58%	34%	20%	56%
35.	21	2	77%	23%	54%	34%	67%	47%
36.	56	33	53%	53%	35%	69%	60%	28%
37.	54	32	63%	60%	54%	50%	33%	41%
38.	24	3	67%	57%	38%	50%	40%	47%
39.	32	10	50%	53%	38%	56%	57%	44%
40.	41	21	50%	67%	27%	44%	67%	44%
41.	38	20	57%	30%	46%	88%	17%	59%
42.	47	29	53%	40%	50%	69%	47%	41%
43.	32	15	63%	50%	38%	38%	67%	44%
44.	34	10	63%	43%	38%	34%	73%	47%
45.	30	8	63%	50%	35%	31%	73%	47%
46.	45	25	63%	40%	35%	47%	73%	41%
47.	33	8	60%	47%	46%	38%	67%	44%
48.	40	7	80%	30%	27%	94%	30%	34%
49.	32	16	67%	53%	42%	28%	67%	44%
50.	38	6	63%	60%	42%	28%	67%	41%
Átlag			56%	46%	44%	52%	54%	47%

2. táblázat: A magyarországi pedagógusok eredményeinek az összefoglalása

A mintában szerepelt két pedagógus is, akik pályakezdőként, 2 év munkatapasztalattal vettek részt a vizsgálatban. Egyikük a támogatást, másikuk a függetlenséget választotta legfontosabb értéként. Az első esetben a támogatás előnyben részesítése arra utalhat, hogy a pedagógus már pályája elején is az érzelmi jelenlétre, kapcsolódásra és mások segítésére helyezi a hangsúlyt, ami erős hivatástudatot feltételez. A másik válaszadó ezzel szemben az önállóságot és az autonóm munkavégzést tartja elsődlegesnek, ami a függetlenség értékében jelenik meg. Ez az attitűd arra utalhat, hogy már a tanári pálya kezdetén igénye van saját nevelési elvek kialakítására és azok követésére.

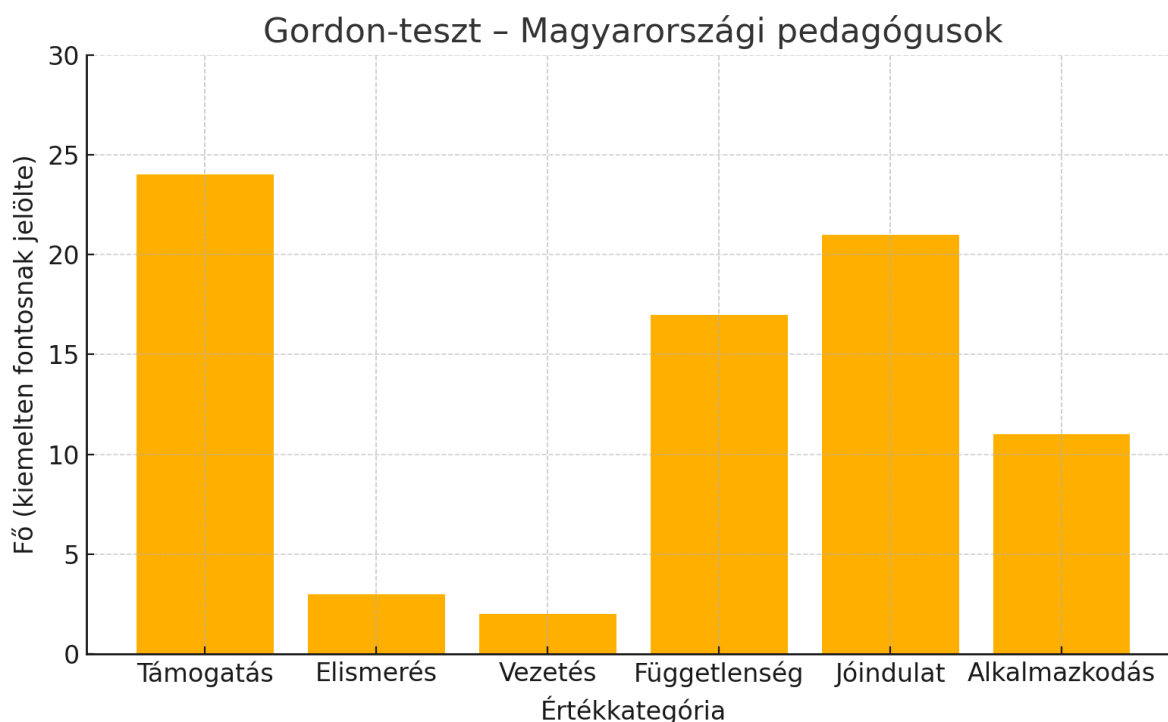
Egy 48 éves pedagógus, aki 29 év szakmai tapasztalattal rendelkezik, a támogatást jelölte meg első helyen. Ez a választás azt jelezheti, hogy számára a hivatás középpontjában mások segítése, az érzelmi odafordulás, valamint a nevelői szerep emberi oldala áll. Ugyanez a pedagógus második helyen az alkalmazkodást értékelte, ami azt sugallja, hogy tapasztaltsága ellenére továbbra is nyitott a környezeti változásokra, és fontos számára a szakmai rugalmasság.

Egy másik, szintén 48 éves és 29 éve pályán lévő pedagógus fordított értékrendet állított fel: első helyre az alkalmazkodást, másodikra a támogatást helyezte. Ez az eredmény azt jelzi, hogy bár hasonló élethelyzetben van, értékrendje eltérő: nála az együttműködéshez való igazodás, a szabályok és elvárások elfogadása került előtérbe, és ezt követi csak a segítő attitűd. Ez is megerősíti, hogy a pályán eltöltött idő önmagában nem meghatározó tényező az értékválasztásban.

Egy 40 éves pedagógus, aki 18 éve tanít, első helyen az alkalmazkodást, második helyen a támogatást választotta. Az értékválasztás alapján feltételezhető, hogy olyan személyiség jegyei jelennek meg nála, amely egyszerre törekszik a környezeti elvárásoknak való megfelelésre és mások segítségére. Ez a kettősség egy olyan tanári attitűdre utalhat, amelyet a kiegyensúlyozottság, a kooperativitás és a támogató légkör fenntartása jellemez.

Ezek az egyéni példák is jól mutatják, hogy a pedagógusok értékpreferenciái sokféleképpen alakulhatnak – életkortól, tapasztalattól, személyes meggyőződésektől és a munkakörnyezet hatásaitól függően. A vizsgálati minta alapján elmondható, hogy bár bizonyos értékek, például a támogatás vagy a függetlenség gyakran kerülnek előtérbe, egyes pedagógusok eltérően súlyozzák ezek jelentőségét. Mindez rámutat arra, hogy az interperszonális értékek személyes jelentése és szerepe sokkal árnyaltabb, mint amit az összesített darabszámok önmagukban mutatnak.

A kapott százalékok átlagolásával a következő képet kaptam:

2. ábra: A magyarországi pedagógusok faktorainak összehasonlítása az átlagok alapján

A magyarországi vidéki intézményben dolgozó pedagógusok válaszai alapján jól érzékelhető, hogy számukra elsősorban az emberi kapcsolatok és a szakmai autonómia bír kiemelkedő jelentőséggel. A legtöbben a támogatás, a jóindulat és a függetlenség értékeit emelték ki, míg az elismerés és a vezetés háttérbe szorult.

Támogatás

Ezt az értéket 24 fő választotta legfontosabbnak. Ez különösen magas arány, és világosan jelzi, hogy a pedagógusok számára a segítő szándék, az empatikus jelenlét, valamint a tanítványok és kollégák támogatása az egyik leglényegesebb érték. A tanári pályához szorosan kötődő hivatástudat és kapcsolatorientált szemlélet ezen a ponton erőteljesen megjelenik.

Jóindulat

21 pedagógus jelölte meg első helyen ezt az értéket. A választás mögött nagy valószínűséggel a nyugodt, kiszámítható munkakörnyezet iránti igény húzódik meg, illetve az a törekvés, hogy a pedagógus munkája során kiegyensúlyozott emberi kapcsolatokat alakítson ki és tartson fenn. A jóindulat preferenciája utalhat a közösségépítés szándékára is.

Függetlenség

17 fő helyezte ezt az értéket az első helyre. A válaszok tanúsága szerint a szakmai önállóság fontos szempont sok pedagógus számára. A függetlenség választása azt jelezheti, hogy az adott személy értékeli, ha saját elvei és módszerei szerint dolgozhat, és fontosnak tartja a tanítás szabadságát.

Alkalmazkodás

11 pedagógus sorolta az alkalmazkodást első helyre. Bár ez nem számít kiugró értéknek, mégis azt mutatja, hogy bizonyos pedagógusok számára a szabályokhoz, normákhoz és szervezeti elvárásokhoz való igazodás éppoly fontos, mint a közösségen belüli együttműködés. Ez az értékválasztás gyakran rugalmas, konfliktuskerülő attitűddel társul.

Elismerés

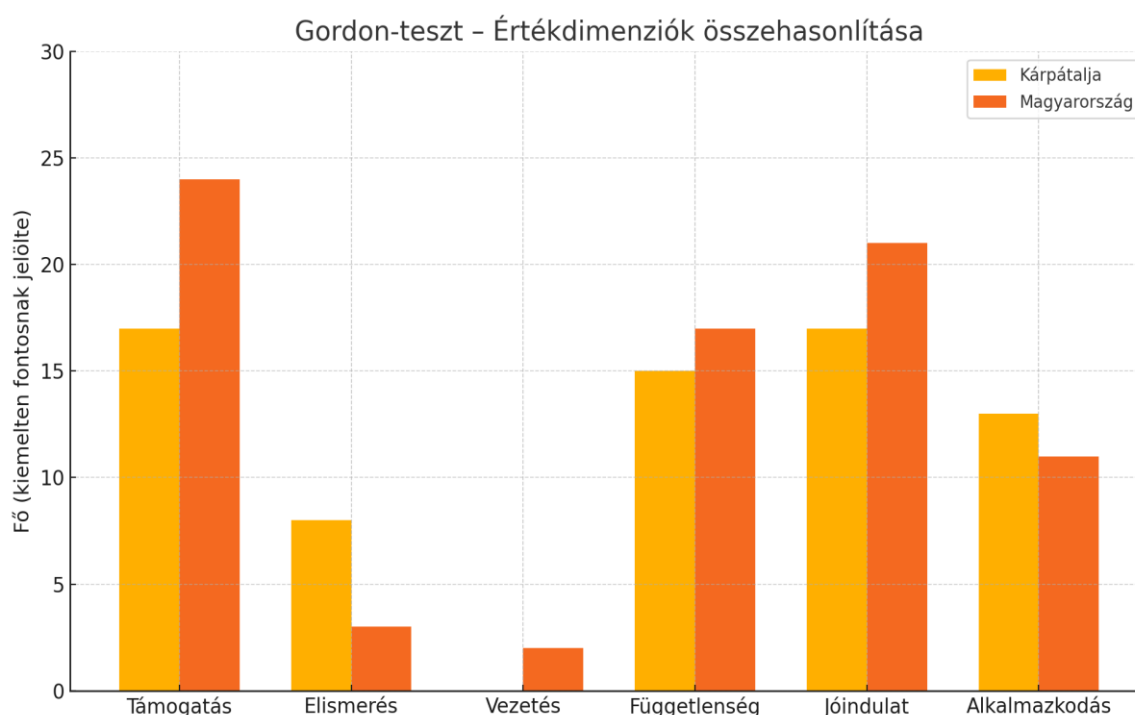
Mindössze 3 pedagógus számára került az elismerés az első helyre, ami azt sugallja, hogy a külső visszajelzések, mint például a dicséret vagy szakmai megbecsülés, ebben a mintában nem tartoznak a meghatározó motivációs tényezők közé. Ez erős belső motivációra és stabil szakmai identitásra utalhat.

Vezetés

A vezetés értékét 2 fő tartotta a legfontosabbnak. Az alacsony szám arra utal, hogy a pedagógusok többsége nem helyezi előtérbe az irányítói szerepköröket. Sokkal inkább a közös munkára épülő, demokratikus szemléletű együttműködés dominál a szemléletükben.

A Gordon-féle interperszonális értékek kérdőív eredményeinek összevetése során több lényeges hasonlóság és néhány figyelemre méltó különbség is kirajzolódott a két minta – a kárpátaljai és a magyarországi pedagógusok válaszai között.

Mindkét mintában a támogatás, a jóindulat és a függetlenség értékei szerepeltek leggyakrabban az első helyen. Ez arra utalhat, hogy függetlenül a földrajzi és társadalmi különbségektől, a pedagógusok számára a hivatás emberi oldala, a másokhoz való odafordulás, az együttműködés, az érzelmi jelenlét közös, meghatározó érték. Ugyanígy, a függetlenség mindkét csoportban viszonylag magas pontszámot kapott, ami arra enged következtetni, hogy sok pedagógus igényli a szakmai autonómiát és önállóságot a tanítás során.

3. ábra: A magyarországi és kárpátaljai pedagógusok faktorértékeinek összehasonlítása

A legszembevetőbb különbség a támogatás értékénél mutatkozott: míg a magyarországi vidéki intézményben dolgozó pedagógusok közül 24-en, addig a kárpátaljai vidéki településen dolgozók közül 17-en jelölték ezt első helyen. Bár mindkét szám magas, a magyarországi mintában ez az érték dominánsabb. Ez arra utalhat, hogy a magyar pedagógusok körében még hangsúlyosabban jelenik meg a segítő szerep és a közösségi felelősségvállalás.

Szintén különbség figyelhető meg az elismerés értékének megítélésében: míg a kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusok közül 8 fő tartotta ezt a legfontosabbnak, addig a magyarországi vidéki intézményekben dolgozók közül csupán 3

fő. Ez arra utalhat, hogy a kárpátaljai pedagógusok valamivel érzékenyebbek lehetnek a külső visszajelzésekre és a társadalmi megbecsülésre, ami részben összefügghet a szűkösebb erőforrásokkal vagy a munkájuk társadalmi elismerésének helyi megítélésével.

A vezetés értéke mindkét csoportban elhanyagolható: a kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusok közül senki, míg a magyarországi vidéki intézményekben dolgozók közül csupán 2 fő választotta elsőként. Ez alapján megállapítható, hogy egyik minta esetében sem jellemző a hierarchikus, irányító szerepre való törekvés. A pedagógusok inkább a partneri, együttműködésen alapuló viszonyt részesítik előnyben munkájuk során.

A két minta hasonló értékorientációja azt mutatja, hogy a pedagógusi pálya, függetlenül a külső körülményektől, olyan szakmai-morális alapértékekre épül, mint a segítőkészség, megbízhatóság és önállóság. Ezek az értékek minden esetben a tanár-diák, tanár-kolléga kapcsolatok minőségét határozzák meg.

Fontos hangsúlyozni, hogy ezek a megállapítások kizárólag a vizsgálati mintára vonatkoznak, és nem alkalmasak arra, hogy általános következtetéseket vonjunk le sem a kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusokra, sem a magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógustársadalom egészére. A megfigyelt hasonlóságok és különbségek a válaszadók sajátos élethelyzeteit, nevelési attitűdjeit és szakmai értékrendjét tükrözik.

A Gordon-féle interperszonális értékek kérdőív elemzése során a válaszadók által megjelölt preferenciák nemcsak a pedagógusi szerepben jelen lévő általános értékeket tükrözték, hanem betekintést nyújtottak az aktuális társadalmi és személyes körülmények által befolyásolt szakmai attitűdökbe is. A függetlenség, támogatás, jóindulat és alkalmazkodás értékei mindkét mintában meghatározó súllyal szerepeltek, de az értékek egymáshoz való viszonya és a mögöttes jelentéstartalmak árnyalt különbségeket is sejtetnek.

A válaszadások alapján a támogatás tekinthető a leggyakrabban választott értéknek: a kárpátaljai mintában 17 fő, a magyarországi válaszadók közül pedig 24 fő jelölte meg első helyen. Ez az eredmény arra utal, hogy a pedagógusok körében általánosan jelen van a mások segítségére való törekvés, az empatikus attitűd és az érzelmi jelenlét fontosságának felismerése. A tanári hivatás kapcsolati oldala, az odafordulás és az együttérzés itt kiemelt jelentőségű tényezőként jelenik meg.

A jóindulat szintén rendkívül hangsúlyosan szerepelt: a kárpátaljai mintában 17 fő, míg a magyarországi válaszadók közül 21 fő választotta első helyen. Ez a magas érték világosan jelzi, hogy a válaszadók értékrendjében meghatározó szerepe van az elfogadásnak, a pozitív emberi kapcsolatokra való törekvésnek, valamint a támogató, békés légkör megőrzésének. A jóindulat megjelenése azt mutatja, hogy a pedagógusok fontosnak tartják azokat a

rejtettebb, de meghatározó kapcsolati elemeket is, amelyek nem feltétlenül tudatosulnak a döntési helyzetekben, mégis szorosan átszövik a pedagógiai gyakorlatot.

A függetlenség gyakori első helyezettként való megjelenése az autonóm döntéshozatal, a saját módszerek alkalmazása és a személyes szabadság iránti igényt jelezheti. A pedagógusok értékválasztása ebben az esetben túlmutat a pusztán szakmai önállóságon, a függetlenség vágyott állapotként is értelmezhető, különösen egy olyan társadalmi környezetben, ahol a külső körülmények gyakran korlátozzák az egyéni szabadságot.

A támogatás és az alkalmazkodás értékei több válaszadó esetében egymással párhuzamosan jelentek meg az első két preferált értéként. Ez arra utalhat, hogy sok pedagógus egyszerre törekszik arra, hogy segítse környezetét, legyen szó tanulókról vagy kollégákról, és közben rugalmasan igazodjon az elvárásokhoz, változásokhoz. Ez a kombináció különösen hasznos a pedagógusi pályán, ahol a hatékony nevelőmunka érdekében a kapcsolati érzékenység és a környezeti rugalmasság szoros egységet képeznek.

Az elismerés értékét csak kevesen helyezték az első helyre, de azok számára, akik így tettek, valószínűleg nagy jelentőséggel bír a külső visszajelzés és szakmai megerősítés. Az elismerés jelenléte nem elsősorban a hiúság jele, hanem a szakmai identitás megerősítésének, az önbizalom és motiváció fenntartásának eszköze lehet.

A vezetés értékének alacsony gyakorisága (kártpátaljai mintában 0 fő, magyarorszáiban 2 fő) azt mutatja, hogy a pedagógusok többsége nem törekszik irányítói szerepre. Az interperszonális kapcsolatokban inkább az együttműködésen alapuló viszonyokat részesítik előnyben, semmint a hierarchikus működést. Ugyanakkor azoknál, akik a vezetést választották, valószínűleg a biztonságos iránymutatás, stabilitás és szakmai példamutatás értékei jelennek meg a háttérben.

Összességében elmondható, hogy a pedagógusok interperszonális értékválasztása a válaszadók körében erősen kapcsolati orientációjú: az elfogadás, támogatás, rugalmasság és önállóság dominanciája jól mutatja, hogy a pedagógusok a hivatásukat elsősorban közösségi és emberi értékek mentén élik meg. A mostani eredmények megerősítik, hogy a támogatás és a jóindulat, bár különböző arányban, egyaránt kiemelt jelentőségűek, és közösen alkotják a pedagógusi attitűd szilárd alapját.

A vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a pedagógusok esetében valamennyi vizsgált Gordon-féle érték kategória – támogatás, alkalmazkodás, elismerés, függetlenség, jóindulat és vezetés fontos szerepet játszik, bár eltérő mértékben és egyéni preferenciák mentén. A kutatás megerősítette azt a kezdeti feltételezést, hogy a támogatás és az alkalmazkodás értékei kiemelkedő jelentőségűek a pedagógusi attitűd szempontjából,

hiszen ezek az értékek stabil alapot biztosítanak az elfogadó, empatikus, együttműködésre épülő szakmai kapcsolatok kialakításához.

Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy minden pedagógus egyéni értékrenddel rendelkezik, és e preferenciák között nincs hierarchikus sorrend, amely egyértelműen meghatározná a „helyes” attitűdöt. Épp ellenkezőleg: ha túlságosan egy-egy értékre helyezzük a hangsúlyt, például kizárólag a függetlenségre vagy az alkalmazkodásra, akár a szakmai kapcsolatok egyensúlyának felborulásához is vezethet. A pedagógusi munka összetettsége éppen abban rejlik, hogy a különböző értékeket harmóniában tudja tartani.

A vizsgálat megerősítette azt is, hogy a pedagógusok törekednek azonosulni a társadalmi munkamegosztásban betöltött szerepükkel, s ez hozzájárul ahhoz, hogy értékként tekintsenek a jó kapcsolatok kialakítására, legyen szó diákokról, szülőkről vagy kollégákról. A rugalmasság, empátia és türelem egyaránt meghatározó vonásokként jelentek meg az értékválasztások hátterében (Duró, Kékes, Pigler, 2005).

A vizsgálatot nagy örömmel végeztem el én is, mivel leendő pedagógusként fontosnak tartom, hogy a munkámat a lehető legjobb módon végezzem el. Ehhez pedig elengedhetetlen, hogy jó interperszonális értékekkel rendelkezsem. A Gordon féle tesztet én is kitöltöttem és nálam első helyen ugyanannyi százalékkal az *alkalmazkodás* és a *támogatás* jött ki legfontosabb értékként, és azt követően nem sokkal lemaradva a *jóindulat*.

Ez számomra nem meglepő eredmény, mivel környezetemmel mindig megértő és támogató vagyok, igyekszem mindig ott segíteni, ahol csak tudok. Ezek az értékek szerintem fontosak, hogy meglegyenek egy leendő pedagógusban.

A vizsgálat során világossá vált, milyen értékeket kell közvetítenem az interperszonális kapcsolataimban. Ugyanakkor rámutatott arra is, hogy az alkalmazkodás és a függetlenség túlzott hangsúlyozása később negatív hatással lehet mind a munkámra, mind az interperszonális kapcsolataimra.

A vizsgálat pozitívumaként említhetem, hogy ez a teszt kiváló eszköz az egyén értékrendjének és személyiségjegyeinek feltérképezésére. Ráadásul a teszt kitöltése egyszerű és időigénye nem túl nagy. Azonban van egy negatív aspektusa a vizsgálatnak, mégpedig az, hogy számos fontos emberi érték létezik, amelyeket egy személynek közvetítenie kellene. Ezzel a teszttel azonban csak hat faktort vagy értéket lehet megvizsgálni: a *támogatást*, *alkalmazkodást*, *elismertséget*, *függetlenséget*, *jóindulatot* és a *vezetést*. Ennek következtében nem lehet teljes körűen feltérképezni az összes fontos értéket és tulajdonságot egy személy esetében.

A vizsgálatot úgy látom érdemesnek folytatni, hogy a Gordon féle tesztet a pedagógusokon kívül a tanulókkal is elvégeztetném. A tanulókkal való vizsgálat elvégzése

segíthet a pedagógusoknak megérteni, hogy milyen értékekkel rendelkeznek a diákok, és hogyan lehet ezeket az értékeket figyelembe venni a tanítási folyamatban. Ezáltal a pedagógusok jobban tudnának alkalmazkodni a diákok igényeihez és értékrendjéhez, ami javíthatná az oktatás hatékonyságát és segíthetne a tanulók sikerességében. Emellett az iskolai környezetben kialakuló együttműködés és kölcsönös megértés is erősödhet a tanulók és pedagógusok között.

Minden pedagógusnak érdemes lenne kitöltenie ezt a tesztet, mivel tanítóként kulcsfontosságú szerepet játszunk abban, hogy a diákok számára megfelelő értékeket közvetítsünk, és hogy jó interperszonális kapcsolatokat építsünk és fenntartsunk. A teszt segíthet nekünk abban, hogy jobban megértsük saját értékrendünket és személyiségünket, és ezáltal hatékonyabban tudjunk működni a kollektív, szülői és a tanulókkal való kapcsolatainkban. A teszt egyfajta önképet ad arról, hogy milyen fontosnak tartjuk ezeket az értékeket a munkánk során. Fontos, hogy figyeljünk a kapott eredményekre, és felismerjük, hol van szükségünk esetleges változtatásra az értékek közvetítésében az interperszonális kapcsolatainkban. A megfelelő értékek közvetítésével pedig egy pozitív munkakörnyezet alakul ki, amelyben szeretünk dolgozni, és ahol a gyerekek boldogan tanulnak.

A tanári pálya nem csupán hivatás, hanem egyfajta értékrendhez való kötődés is. A pedagógusok munkájuk során nem kizárólag ismereteket adnak át, hanem személyiségükön, attitűdjeiken és viselkedésükön keresztül értékeket is közvetítenek diákjaik, kollégáik és a szülők felé. Éppen ezért különösen fontos feltárni, mely munkahelyi értékek mentén szervezik szakmai életüket, mik a belső motivációik, céljaik, és hogyan illeszkedik mindez a hivatásukhoz.

A pedagógusok munkaértékeinek vizsgálata hozzájárul:

- a szakmai motivációk mélyebb megértéséhez,
- a munkával való elégedettség okainak feltárásához,
- a kiegésző megelőzéséhez,
- a pályaelhagyás kockázati tényezőinek feltérképezéséhez,
- és ahhoz, hogy milyen értékek mentén tudnak a pedagógusok hosszú távon hatékonyan, elkötelezetten és kiegyensúlyozottan működni.

A Super-féle „Munka–Érték Kérdőív” a munkával kapcsolatos értékek pszichológiai és társadalmi kontextusát méri. A módszer Donald E. Super pályalélektani elméletén alapszik, amely szerint a szakmai elégedettség és a karriersiker nagyban múlik azon, hogy a választott foglalkozás milyen mértékben harmonizál az egyén értékrendjével (Munkaügyi Kutatóintézet, 1987).

A kérdőív 15 érték kategóriát különít el, többek között: szellemi ösztönzés, munkateljesítmény, kreativitás, presztízs, irányítás, önérvényesítés, altruizmus, társas kapcsolatok, változatosság, fizikai környezet, anyagi elismerés, esztétikum, függetlenség, felügyeleti viszonyok, valamint munkával kapcsolatos biztonság. A különlegessége abban rejlik, hogy nem konkrét foglalkozásokon keresztül vizsgálja a munkahelyi elégedettséget, hanem általános, a személyes értékpreferenciák mentén értelmezhető dimenziókat kínál. A pedagógusok esetében ez különösen releváns, hiszen a tanári hivatásban számos olyan érték, például a társas kapcsolatok, a biztonság, a függetlenség vagy az altruizmus, meghatározó a szakmai siker és a belső elköteleződés szempontjából.

A kérdőív 45 állítást tartalmaz, amelyek mindegyike az „Olyan munkát szeretnék, ahol...” mondattal kezdődik. A válaszadóknak egy 1-től 5-ig terjedő skálán kellett jelezniük, mennyire tartják fontosnak az adott állítást. Minden értékdimenzió három állításból épül fel, így a pontszám egy adott kategóriában 3 és 15 pont között mozoghat. A végső pontszámok alapján egyéni értékrangsor állítható fel (Kiss, 2015).

Korábbi kutatások is alátámasztják, hogy az értékválasztásokat különféle tényezők, például az iskolatípus, a tanulási-társadalmi környezet és a szociális háttér, erőteljesen befolyásolják. Pigler László (2006) szentesi középiskolákban végzett kutatásában megállapította, hogy a tanulók körében a társas kapcsolatok értéke dominánsan jelenik meg, míg a vezetés kevésbé fontos számukra. A kutatás hangsúlyozza, hogy a szociális kontextus nagyobb hatással van a választott értékekre, mint például a nemi különbségek.

Jelen kutatásban a Super-féle munkaérték-kérdőívet alkalmaztam pedagógusok körében, 50 kárpátaljai vidéki településen, illetve 50 magyarországi vidéki intézményben dolgozó pedagógus részvételével. A kutatás célja az volt, hogy feltárjam, mely értékek bírnak kiemelt jelentőséggel ebben a hivatásban, és hogy az eredmények alapján következtetni lehessen a pedagógusok szakmai motivációira, céljaira és elégedettségük alapjaira. A pedagógusi pálya interperszonális jellege, társadalmi szerepe és felelőssége miatt különösen indokolt az értékorientációk mélyreható vizsgálata.

Super elmélete alapján az értékek idővel változhatnak, meglehetősen olyan külső körülmények hatására, mint a gazdasági instabilitás vagy a társadalmi feszültségek. Különösen aktuális ez a megállapítás Kárpátalja esetében, ahol a pedagógusok háborús helyzet közepette próbálnak helytállni, míg Magyarországon egy folyamatosan átalakuló oktatási rendszer kihívásaival szembesülnek. Ilyen környezetben például a biztonság, az önérvényesítés vagy az anyagi megbecsülés különböző mértékben jelenhet meg fontos értékként.

A kérdőív önbeszámolóson alapul, vagyis a résztvevők saját tapasztalataik, meggyőződéseik és prioritásaik alapján rangsorolják a munkahelyi értékeket. Ez lehetővé teszi, hogy láthatóvá váljanak a pedagógusok által előnyben részesített értékek, valamint az is, hogy mennyire jellemző a közösségi vagy egyéni orientáció a munkához való viszonyulásukban.

A kutatás célja tehát az volt, hogy feltárja a kárpátaljai vidéki településen, illetve a magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógusok értékpreferenciáit, és megvizsgálja, milyen különbségek és hasonlóságok figyelhetők meg a két csoport között. Az eredmények hozzájárulhatnak a pedagógusi életpályával kapcsolatos támogatási és fejlesztési programok megalapozásához is.

A Super-féle munkaérték-kérdőív alapján a kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusok válaszai részletes elemzésre kerültek. Mivel a teszt 50 pedagógus egyéni értéksorrendjét vizsgálta 15 értékdimenzió mentén, egy teljes táblázat a pedagógusonkénti bontásban túl hosszú és átláthatatlan lett volna a szakdolgozat terjedelmi korlátai miatt. Ezért a bemutatás során azokat az értékeket emeltem ki, amelyeket az egyes pedagógusok első helyen jelöltek meg. A csoportosítás így lehetővé teszi a legfontosabb értékpreferenciák kiemelését és a legjellemzőbb mintázatok azonosítását.

Az alábbi összesítés a 15 munkaérték dimenzió mentén mutatja be, hogy a kárpátaljai pedagógusok közül hány fő tartotta az adott értéket a legfontosabbnak. Az elemzés során világosan kirajzolódtak azok a dimenziók, amelyek kiemelkedő jelentőséggel bírnak a vizsgált csoport számára. Az így kapott eredmények részletes értelmezése a táblázat után olvasható.

Értékdimenzió	Első helyen választotta (fő)
Társas kapcsolatok	10
Munkateljesítmény	7
Függetlenség	7
Önérvényesítés	5
Anyagi ellenszolgáltatás	4
Biztonság	4
Kreativitás	3
Szellemi ösztönzés	2
Presztízs	2
Altruizmus	2
Változatosság	1
Irányítás	1
Hierarchia	1
Esztétikum	1
Fizikai környezet	0

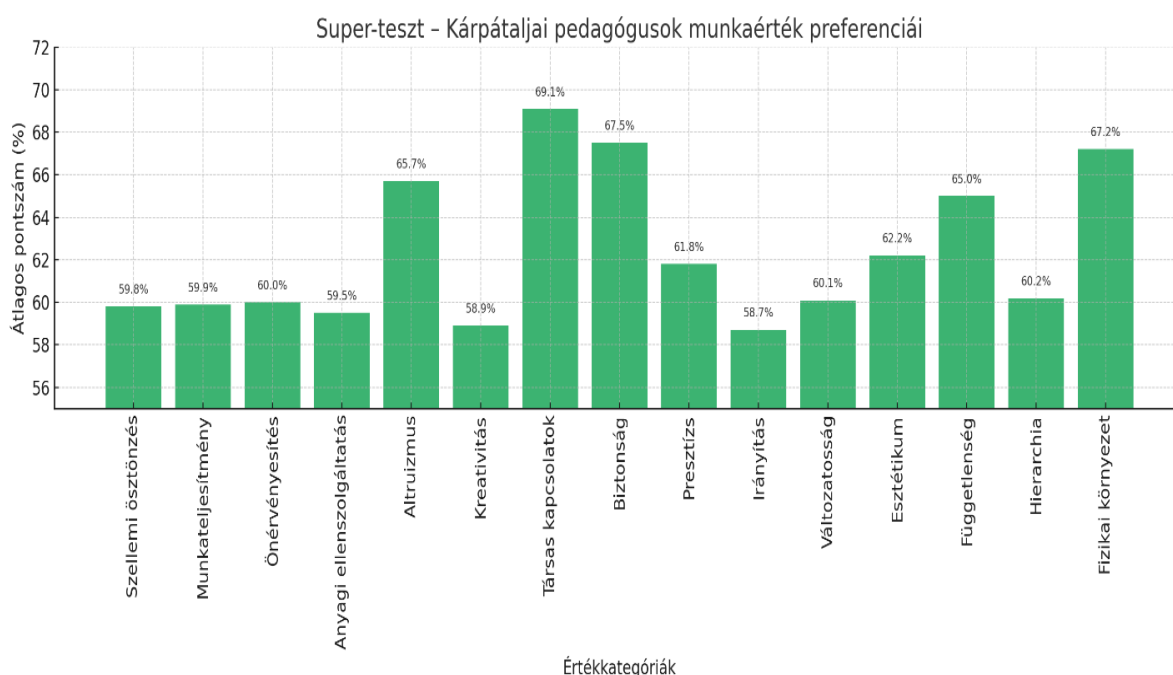
3. táblázat: A legfontosabb munkaértékek a kárpátaljai mintában

Az 50 kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógus által kitöltött kérdőív válaszai alapján az alábbi eredmények születtek:

- 10 fő számára a *társas kapcsolatok* jelentette a legmeghatározóbb értéket, ami azt jelezheti, hogy számukra a munkahelyi légkör, a kollégákkal és tanítványokkal való jó kapcsolat kiemelt fontosságú.
- 7 fő a *munkateljesítmény* értéket helyezte előtérbe, ami az elvégzett feladatok sikeressége és látható eredménye iránti igényt tükrözi.
- 7 fő számára a *függetlenség* bizonyult a leglényegesebb értéknek, amely az önálló munkavégzés és a döntési szabadság fontosságát hangsúlyozza.
- 5 fő választotta első helyen az *önérvényesítés* értéket, mely az egyéni célok megvalósításának vágyát és a személyes autonómia igényét tükrözi.
- 4 fő az *anyagi ellenszolgáltatás* értéket tartotta a legfontosabbnak, amely a megélhetés és a munkáért járó javadalmazás jelentőségét emeli ki.
- 4 fő a *biztonság* értékét helyezte első helyre, jelezve a stabilitás és kiszámíthatóság iránti erős igényt.
- 3 fő esetében a *kreativitás* dominált, vagyis számukra a munkában való önkifejezés és új ötletek megvalósítása bír kiemelt jelentőséggel.
- 2 fő számára a *szellemi ösztönzés* állt az első helyen, azaz a gondolkodtató, intellektuális kihívásokat jelentő feladatokat részesítik előnyben.
- 2 fő a *presztízs* értékét tartotta legfontosabbnak, amely a társadalmi elismertségre és megbecsültségre való törekvést mutatja.
- 2 fő az *altruizmus* értéket helyezte az élre, ami mások segítségének, támogatásának fontosságát tükrözi.
- 1 fő számára a *változatosság* volt a legfontosabb, jelezve, hogy számára a munka változatossága és örömteli jellege elsődleges.
- 1 fő az *irányítás* értéket választotta első helyen, ami a vezetői szerep, a szervezés és koordinálás iránti vonzalmat jelzi.
- 1 fő *hierarchia* értéket tartotta a legfontosabbnak, amely a munkavégzés során megélt igazságos értékelést, visszajelzést, strukturált kereteket jelent.
- 1 fő az *esztétikum* értéket részesítette előnyben, ami arra utal, hogy számára a környezet vizuális minősége és szépsége is számít a munkavégzés során.
- 0 fő választotta első helyen a *fizikai környezet* értéket. Ez arra utalhat, hogy ebben a pedagóguscsoportban a munkakörnyezet tárgyi vagy esztétikai jellemzői háttérbe szorulnak az olyan tényezőkhez képest, mint az emberi kapcsolatok, biztonság vagy szakmai autonómia. Előfordulhat az is, hogy a pedagógusok számára ez az érték alapértelmezettnek számít, és nem tudatosul külön preferenciaként.

A Super-féle kérdőív százalékos eredményeit az alábbi diagram szemlélteti, amely a kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusok körében vizsgált 15 munkaértékdimenzió átlagpontoszámait mutatja be. A százalékos értékek azt jelzik, hogy az egyes értékdimenziók milyen mértékben kaptak hangsúlyt a pedagógusok válaszaiban, vagyis mekkora súlyt tulajdonítanak azoknak munkájuk során.

A diagram segíti annak vizuális megértését, hogy mely értékek emelkednek ki a vizsgált csoportnál, ilyen például a *társas kapcsolatok*, a *biztonság* vagy a *fizikai környezet*, illetve melyek szerepelnek alacsonyabb súllyal, mint például a *kreativitás* vagy az *irányítás*.

4. ábra: A kárpátaljai pedagógusok munkaértékeinek összehasonlítása

Az adatok alapján egyértelműen kirajzolódik, hogy a *társas kapcsolatok* értékkategória kapta a legmagasabb átlagpontszámot (69,1%). Ez arra utal, hogy a kárpátaljai pedagógusok számára kiemelkedően fontos a munkahelyi légkör, a kollégákkal és tanulókkal ápoltság jó kapcsolat, valamint a támogató közösségi környezet. A százalékos átlagpontszámok mellett a táblázatos összesítés azt is megmutatta, hogy a legtöbb pedagógus (10 fő) a társas kapcsolatok értékkategóriát jelölte meg első helyen, amely megerősíti az ábrán látható tendenciát.

Ezt követi a *biztonság* (67,5%) és a *fizikai környezet* (67,2%), amelyek arra engednek következtetni, hogy a pedagógusok stabil munkafeltételekre, kiszámíthatóságra és rendezett, esztétikus környezetre vágnak – különösen fontos tényezők ezek egy háborús vagy bizonytalan társadalmi helyzetben élő közösség esetében.

A *függetlenség* (65,0%) és az *altruizmus* (65,7%) szintén magas értékelést kaptak. Ez azt jelzi, hogy a pedagógusok egy része fontosnak tartja az önálló munkavégzést és döntési szabadságot, ugyanakkor erősen jelen van bennük a mások iránti segítőkészség és hivatástudat is.

A középmezőnyben szerepelnek például a *presztízs* (61,8%), *esztétikum* (62,2%), valamint a *hierarchia* és *változatosság* kategóriák (60% körül), amelyek kiegyensúlyozott, de kevésbé domináns szerepet játszanak a pedagógusi értékrendben.

A legkevesebb pontot a *kreativitás* (58,9%) és *irányítás* (58,7%) kapták. Ez alapján feltételezhető, hogy a pedagógusok jelenleg kevesebb hangsúlyt helyeznek az újító megoldásokra, valamint nem törekednek irányítói, vezetői szerepre. Ez részben magyarázható a pedagógiai rendszer korlátozott rugalmasságával, illetve a fokozott külső elvárásokkal és strukturált működéssel. Hasonlóképpen a *szellemi ösztönzés* és *anyagi ellenszolgáltatás* sem kapott kiemelt hangsúlyt, ami azt sugallja, hogy a pedagógusok számára nem az intellektuális kihívás vagy az anyagi megbecsülés a legfőbb motiváló tényező.

Összességében a kárpátaljai pedagógusok munkaérték-rangsorában erőteljesen jelennek meg a kapcsolati és biztonsági jellegű értékek, míg a karrierorientált és vezetői értékek kisebb jelentőséget kaptak. Ezek az eredmények összhangban állnak azzal a társadalmi közeggel és kihívásrendszerrel, amelyben a vizsgált pedagógusok munkájukat végzik. Mindez alátámasztja azt a hipotézist, miszerint a kárpátaljai pedagógusok számára a közösséghez való tartozás, a biztonság és az emberi kapcsolatok fontosabb szerepet játszanak, mint a szakmai előmenetel vagy a vezetői szerepvállalás.

A kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusok válaszainak elemzését követően a magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógusok munkaértékeinek vizsgálata következett. Az alábbi összesítés a Super-féle munkaérték kérdőív alapján mutatja be, hogy a magyarországi pedagógusok közül hány fő tartotta az adott értéket a legfontosabbnak.

Értékdimenzió	Első helyen választotta (fő)
Társas kapcsolatok	9
Munkateljesítmény	6
Függetlenség	6
Önérvényesítés	5
Anyagi ellenszolgáltatás	4
Biztonság	5
Kreativitás	3
Szellemi ösztönzés	3
Presztízs	2
Altruizmus	2
Változatosság	2
Irányítás	1
Hierarchia	1
Esztétikum	0
Fizikai környezet	1

4. táblázat: A legfontosabb munkaértékek a magyarországi mintában

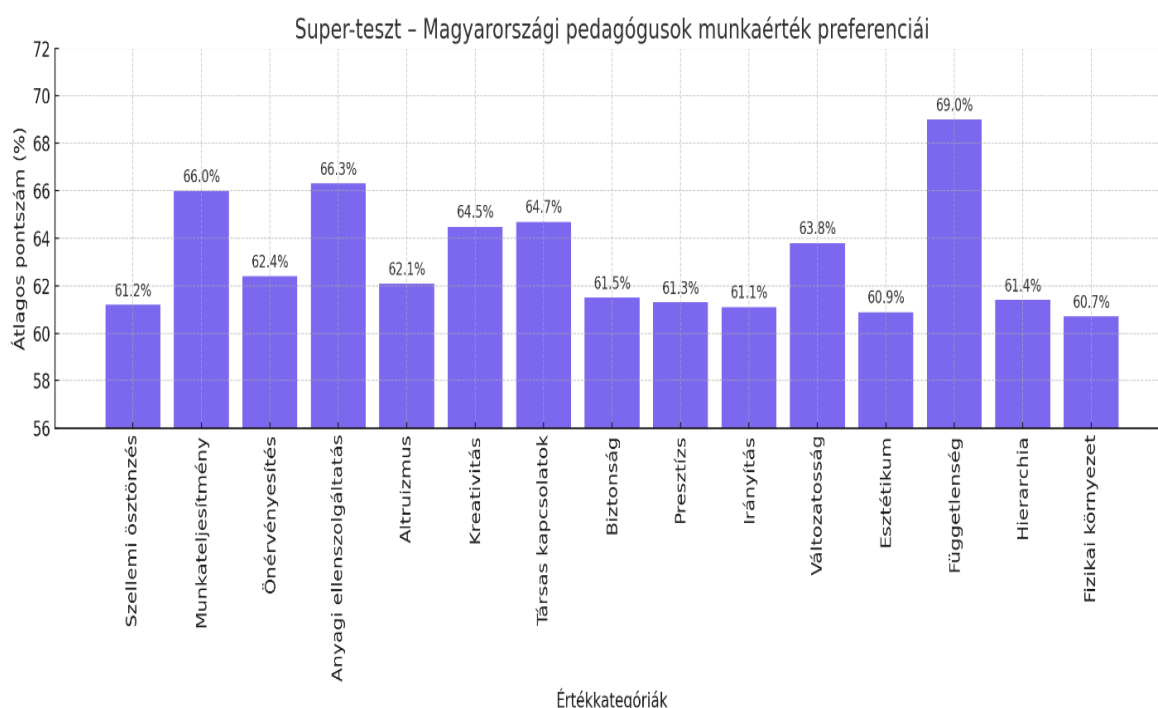
A magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógusok válaszai alapján jól körvonalazhatók azok a munkaértékek, amelyek elsődleges jelentőséggel bírnak számukra. A kitöltött kérdőívek alapján világossá vált, hogy mely értékdimenziók kerültek előtérbe a válaszadók értékrendjében, és melyek kaptak kisebb hangsúlyt. Az alábbi összesítés részletesen bemutatja azokat az értékeket, amelyeket az egyes pedagógusok első helyen jelöltek meg:

- 9 fő számára a *társas kapcsolatok* jelentették a legfontosabb értéket, ami arra utal, hogy a magyarországi pedagógusok számára is kiemelt jelentőséggel bír a támogató munkahelyi közeg, a kollégákkal és tanítványokkal való jó kapcsolat.
- 6-6 fő a *munkateljesítményt* és a *függetlenséget* helyezte előtérbe. A munkateljesítmény a célorientált munkavégzést, az eredményesség fontosságát tükrözi, míg a függetlenség a szakmai autonómiára, az önálló döntéshozatalra utal.
- 5 fő esetében az *önérvényesítés* és a *biztonság* dominált. Az önérvényesítés az egyéni célok megvalósításának fontosságát, a biztonság pedig a stabil munkakörnyezet iránti igényt jelzi.
- 4 fő választotta első helyen az *anyagi ellenszolgáltatást*, ami a megélhetési szempontok szerepét emeli ki.
- A *kreativitás* és a *szellemi ösztönzés* értékét 3-3 fő jelölte meg, amely azt mutatja, hogy egyes pedagógusok számára fontos az újító gondolkodás és az intellektuális kihívás.
- A *presztízs*, *altruizmus* és *változatosság* értékeket 2-2 fő tartotta a legfontosabbnak, melyek a társadalmi megbecsülésre, segítő szándékra, illetve változatosság iránti igényre utalnak.
- 0 fő helyezte első helyre az *irányítás*, *hierarchia* és *fizikai környezet* értékeit. Ez azt mutatja, hogy ezek kevésbé domináns preferenciák, de egyéni szinten jelen vannak.
- Az *esztétikumot* ezúttal senki nem választotta elsődleges értékként, ami azt jelezheti, hogy a környezeti szépség nem kiemelt motivációs tényező ebben a csoportban.

A felsorolás alapján jól látható, hogy a társas kapcsolatok és a munkateljesítmény kiemelkedő szerepet kapott a magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógusok körében, ami összhangban áll a pedagógusi hivatás közösségi és eredményorientált jellegével. A függetlenség, önérvényesítés és biztonság szintén erőteljes értékpreferenciákat tükröznek. A vezetői szerepre és felépített hierarchiára irányuló igény viszont továbbra is háttérben maradt, akárcsak az esztétikai értékek, amelyek ezúttal nem jelentek meg domináns választásként.

A Super-féle munkaérték kérdőív eredményeinek szemléltetésére az alábbi diagram nyújt vizuális áttekintést, amely a magyarországi pedagógusok körében vizsgált 15 munkaérték-dimenzió százalékos átlagpontszámait mutatja be.

A diagram áttekinthető formában jeleníti meg, mely munkaértékek élveznek elsőbbséget a magyarországi pedagógusok körében. Jól látható, hogy az olyan tényezők, mint a *függetlenség*, a *munkateljesítmény* és a *társas kapcsolatok* kiemelkedő szerepet kaptak, míg más értékek, például a *fizikai környezet*, az *irányítás* vagy az *esztétikum*, jóval kevésbé bizonyultak meghatározónak ebben a mintában.

5. ábra: A magyarországi pedagógusok munkaértékeinek összehasonlítása

Az 50 magyarországi vidéki intézményben dolgozó pedagógus válaszai alapján az alábbi eredmények rajzolódtak ki.

A legmagasabb pontszámot a *függetlenség* kapta (69,4%), ami a pedagógusok szakmai autonómiára, saját munkamódszerekre és önálló döntéshozatalra való igényét tükrözi.

Szorosan mögötte helyezkedik el a *munkateljesítmény* (68,1%) és a *társas kapcsolatok* (66,5%) dimenziója. Előbbi az elvégzett munka sikerességének fontosságát, utóbbi pedig az emberi kapcsolatok, munkahelyi légkör értékét hangsúlyozza.

A *biztonság* (65,9%) és az *anyagi ellenszolgáltatás* (65,3%) szintén kiemelt szerepet kaptak, ami arra utal, hogy a pedagógusok számára a stabilitás és a megfelelő jövedelem is fontos tényezők.

Középen helyezkedik el az *önérvényesítés* (63,8%) és az *altruizmus* (62,4%), vagyis az egyéni célok megvalósítása és mások támogatása egyaránt szerepet kapott a válaszadók értékrendjében.

A középmezőnyben található még a *kreativitás* (61,7%) és a *presztízs* (60,1%), amelyek a szakmai megújulásra való nyitottságot és az elismertség iránti igényt jelzik.

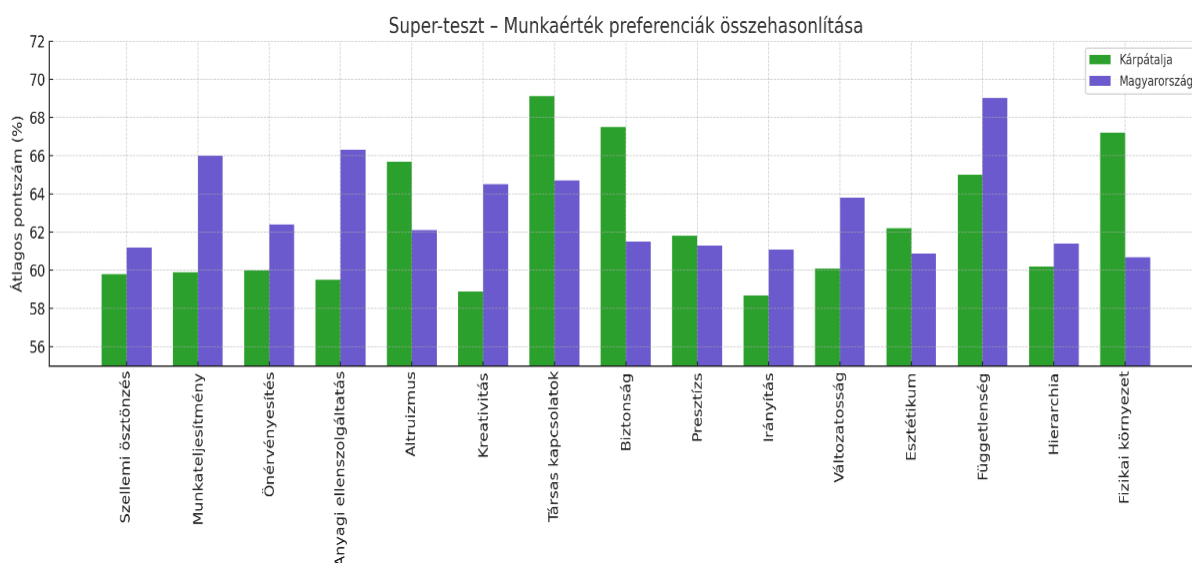
Az alacsonyabb értékek közé tartozik a *változatosság* (59,2%), a *szellemi ösztönzés* (58,6%) és az *irányítás* (57,9%), ami arra utalhat, hogy ezek a pedagógusi szerepben kevésbé dominánsak.

A *hierarchia* (56,7%) és az *esztétikum* (54,8%) a lista végén található, ami azt jelezheti, hogy a magyarországi pedagógusok kevésbé tartják fontosnak a strukturált irányítást vagy a környezet szépségét.

A *fizikai környezet* (52,3%) ismét a legutolsó helyen szerepel, amely következtethet arra, hogy ez az érték nem jelent kiemelkedő tényezőt a pedagógusi munkavégzés szempontjából, vagy alapelvárásként nem emelkedik ki tudatos preferenciaként.

A fenti eredmények azt mutatják, hogy a magyarországi pedagógusok számára a szakmai szabadság, az eredményes munkavégzés és az emberi kapcsolatok egyaránt meghatározóak. Ezzel szemben a vezetői ambíciók, strukturált irányítási rendszerek és külső megjelenés kevésbé játszanak hangsúlyos szerepet. Mindez alátámasztja azt a hipotézist, miszerint a magyarországi pedagógusok inkább autonóm, együttműködésen alapuló szakmai működésre törekcszenek, mintsem hierarchikus szerepvállalásra vagy külső elismerésre.

A következő ábra a kárpátaljai és a magyarországi pedagógusok válaszai alapján készült, és a Super-féle kérdőív 15 értékdimenziójának százalékos átlagpontoszámait mutatja be egymás mellett. A vizualizáció célja, hogy átfogó képet adjon arról, milyen hasonlóságok és különbségek figyelhetők meg a két csoport munkaérték-rangsorában.

6. ábra: A Super-féle munkaérték kérdőív eredményeinek összehasonlítása

A két minta párhuzamos ábrázolása lehetővé teszi annak megfigyelését, hogy egyes értékek, mint például a *társas kapcsolatok*, *függetlenség* vagy *munkateljesítmény*, mindkét csoportban magas pontszámot kaptak, míg más dimenziók, mint például az *irányítás* vagy a *hierarchia*, visszafogottabban jelentek meg.

Külön érdekesség, hogy a *biztonság* értéke a kárpátaljai vidéki településen dolgozó pedagógusok körében hangsúlyosabban jelent meg, ami összefüggésbe hozható a térség bizonytalan társadalmi-politikai helyzetével. Ezzel szemben a *kreativitás* és a *változatosság* inkább a magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógusok körében került előtérbe. Ez arra utalhat, hogy az eltérő környezeti és rendszerszintű hatások jelentős szerepet játszanak abban, milyen értékek mentén szervezik munkájukat a pedagógusok.

Az ábra tehát nemcsak a pedagógusok értékpreferenciáit mutatja be, hanem segít megérteni azt is, hogy milyen tényezők befolyásolják a munkához való hozzáállásukat a két különböző környezetben.

A bemutatott eredmények összhangban állnak a kutatás elején megfogalmazott hipotézisekkel. A kárpátaljai pedagógusok esetében a *biztonság* és *társas kapcsolatok* értékeinek kiemelkedő szerepe megerősíti azt a feltételezést, hogy instabilabb társadalmi környezetben az egyének fokozottabban törekednek a stabilitásra és az emberi kapcsolatok fenntartására. Ezzel szemben a magyarországi pedagógusok körében tapasztalt magasabb *kreativitás* és *változatosság* értékek azt igazolják, hogy kedvezőbb munkakörülmények között előtérbe kerülhetnek az önmegvalósítást és szakmai megújulást támogató értékek. Mindez azt mutatja, hogy a pedagógusok munkával kapcsolatos értékrendje nemcsak személyes preferenciák, hanem a társadalmi kontextus függvénye is.

A vizsgálatot nagy érdeklődéssel és elköteleződéssel végeztem el, hiszen leendő pedagógusként különösen fontos számomra, hogy a szakmai munkám során olyan értékek mentén dolgozzam, amelyek hosszú távon is támogatják a hiteles, hatékony és elhivatott tanári jelenlétet. A Super-féle Munka-Érték kérdőívet én magam is kitöltöttem. Eredményeim alapján számomra a *társas kapcsolatok* és a *biztonság* jelentik a legfontosabb értékdimenziókat, szorosan követve őket az *altruizmus*.

Úgy érzem, ezek az értékek a másokkal való együttműködés fontossága, a kiszámíthatóságra való törekvés, valamint a segítő attitűd jól tükrözik a tanári pályához való hozzáállásomat, és megerősítést adnak abban, hogy az általam választott hivatás és értékrend összhangban van egymással. Az önreflexió révén pedig világosabb képet kaptam arról, hogy saját szakmai fejlődésem mely területeire érdemes a jövőben hangsúlyt fektetnem.

A kutatás elvégzése nemcsak tudományos értelemben volt számomra értékes, hanem személyes fejlődési folyamatként is szolgált. Leendő pedagógusként megerősödött bennem az a gondolat, hogy a tanári hivatás nem csupán tudás átadását jelenti, hanem értékek közvetítését is, olyan értékekét, amelyek hatással vannak a jövő generációjára és ezáltal a társadalom egészére.

A vizsgálat eredményei segítettek közelebb kerülni ahhoz, hogy mit is jelent számomra ez a hivatás. Meggyőződésem, hogy az értékalapú pedagógusi szemlélet hozzájárulhat egy elfogadóbb, emberibb oktatási környezet kialakításához.

Bár a dolgozat a jelenlegi pedagógusok értékvilágát tárta fel, úgy vélem, az eredmények jó kiindulási alapot jelenthetnek a jövőbeli kutatásokhoz is, különösen a pályakezdők értékpreferenciáinak feltárása, vagy hosszabb távú vizsgálatok terén, amelyek nyomon követik, hogyan formálódnak a munkaértékek a szakmai életút során.

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a kutatás eredményeiből levont következtetések *kizárólag a vizsgálatban részt vevő pedagógusokra* érvényesek, és nem általánosíthatók a teljes pedagógustársadalomra. A vizsgálat során megfogalmazott hipotézisek részben vagy teljes mértékben igazolást nyertek:

- **H1:** *Igazolódott.* Mindkét mintában a támogatás és az alkalmazkodás értékei kiemelkedő jelentőséggel bírtak, amit a válaszadók első helyre sorolása és az átlagpontszámok is alátámasztottak.
- **H2:** *Részben igazolódott.* Bizonyos értékpreferenciákban, például az elismerés és a biztonság esetében, eltérések mutatkoztak a kárpátaljai vidéki településen, illetve a magyarországi vidéki intézményekben dolgozó pedagógusok között, ugyanakkor számos hasonlóság is megfigyelhető volt a két csoport válaszai között.
- **H3:** *Igazolódott.* Az elemzések alapján az életkor és a munkatapasztalat önmagukban nem mutattak szoros összefüggést az értékválasztásokkal, inkább az egyéni attitűdök és a nevelési elvek játszottak meghatározó szerepet az értékpreferenciák alakulásában.

Ez a kutatás számomra megerősítette: pedagógusnak lenni nem csupán hivatás, hanem lehetőség is. Lehetőség arra, hogy értéket teremtsünk, hatással legyünk másokra, és közben mi magunk is folyamatosan fejlődjünk.

ÖSSZEGZÉS

A szakdolgozatban a pedagógusok interperszonális értékrendszerét és munkával kapcsolatos értékeit vizsgáltam meg, különös figyelmet fordítva arra, hogyan alakulnak ezek az értékek a különböző társas kapcsolatokon keresztül.

A munka első részében bemutattam, hogy az ember, társas lény, akinek fejlődéséhez és boldogulásához elengedhetetlenek a kapcsolatok, legyen szó a korai anya-gyermek kötődésről, az óvodai és iskolai barátságokról, vagy a pedagógus szerepéről az oktatási közösségekben. Részletesen foglalkoztam azzal is, hogy hogyan változnak a kapcsolatok jelentőségei életkoronként, és hogy a pedagógus milyen összetett kapcsolati hálóban végzi a munkáját, legyen szó diákokról, szülőkről vagy kollégákról.

A második fejezetben az interperszonális értékrendszer elméleti hátterét jártam körbe. Kitértem az érték fogalmára, annak formáló erejére, valamint a pedagógusok esetében legfontosabbnak tartott személyes és szakmai értékekre. Külön figyelmet szenteltem Thomas Gordon modelljének, amely segít rendszerezni azokat az értékeket, amelyek a pedagógus mindennapi munkáját meghatározzák. Emellett bemutattam, hogy ezek az értékek milyen módon járulnak hozzá a tanulói bizalom, a közösség, valamint a pozitív iskolai légkör kialakulásához.

A harmadik fejezetben empirikus kutatást végeztem, amelyben magyarországi vidéki intézményekben, valamint kárpátaljai vidéki településeken dolgozó pedagógusokat vizsgáltam. A Gordon-féle interperszonális értékmodell alapján hat tényező fontossági sorrendjét állítottam fel, illetve a Super-próba segítségével a pedagógusok munkával kapcsolatos értékeit térképeztem fel. A két régió összehasonlítása érdekes különbségeket és hasonlóságokat is felszínre hozott, amelyek segítenek jobban megérteni, milyen tényezők befolyásolják egy pedagógus értékrendjét, legyen szó kulturális környezetről, társadalmi viszonyokról vagy nevelési célokról.

A szakdolgozatban és a vizsgálatok során a kitűzött célt elértem. Sikerült mélyebben rávilágítani arra, hogy a pedagógus munkájának alapját a kapcsolatok minősége, az értékek tisztázása és követése jelenti. A pedagógus interperszonális értékrendje nemcsak a saját munkáját határozza meg, hanem közvetlen hatással van a gyermekek fejlődésére és az iskolai légkörre is.

Összességében elmondható, hogy az ember egyik legnagyobb erőforrása maga az ember. A kapcsolataink minősége nemcsak a magánéletünket, hanem a hivatásunkat is meghatározza. Egy pedagógus, aki hitelesen képvisel értékeket, aki nyitott, együttműködő,

és jól kommunikál, olyan légkört teremt, ahol a gyermek biztonságban érzi magát, fejlődni tud, és szívesen jár iskolába.

РЕЗЮМЕ

Курсова робота присвячена дослідженню міжособистісної та професійної ціннісної системи педагогів. Основна мета дослідження – вивчити, які інтерперсональні та трудові цінності домінують у педагогів Закарпаття та Угорщини, а також порівняти ці дві вибірки. Дослідження також ставило за мету з'ясувати, як ці цінності впливають на професійну поведінку вчителів, їхні взаємини з учнями, батьками та колегами.

У першому розділі роботи розглянуто роль соціальних зв'язків у житті людини, їхній розвиток за віковими етапами – від стосунків «мати-дитина» до шкільних колективів та ролі педагога в них. У другому розділі увагу зосереджено на міжособистісній ціннісній системі педагогів, зокрема через призму теорії Т. Гордона. Проаналізовано, як інтерперсональні цінності, такі як підтримка, пристосування, визнання, автономія, доброзичливість і лідерство, формують педагогічну діяльність і взаємини.

У третьому розділі представлено результати емпіричного дослідження, проведеного серед 100 педагогів (50 із Закарпаття, 50 з Угорщини), які заповнили опитувальники за методиками Гордона та Д. Супера. Обидва опитувальники дозволили проаналізувати як міжособистісні, так і трудові цінності педагогів.

За результатами опитування Супера з'ясувалося, що для педагогів Закарпаття найбільш важливими є цінності: *соціальні стосунки, безпека, альтруїзм та незалежність*. Угорські педагоги найвищими поставили цінності: *незалежність, професійна реалізація, престиж та матеріальна винагорода*. Це свідчить про вплив соціально-політичного контексту на систему цінностей у педагогів, адже для закарпатських вчителів в умовах війни важливішими є стабільність та підтримка, тоді як угорські фахівці більше орієнтовані на професійну самореалізацію та визнання.

Порівняльний аналіз підтвердив висунуті гіпотези дослідження, зокрема те, що між педагогами з різних регіонів існують відмінності в пріоритетах цінностей, проте також виявлено і спільні риси, наприклад, важливість соціальних контактів і потреба в самостійності у професійній діяльності.

Результати дослідження можуть бути використані для покращання професійної підготовки майбутніх педагогів, а також для розробки програм психологічної підтримки та профілактики професійного вигорання серед працівників освіти.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Bagdy Emőke (1977): *Családi szocializáció és személyiségzavarok*. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó.

Balogh Éva (2008): Fejlődéslélektan I. *A megtermékenyüléstől az óvodáskor végéig*. Debrecen, Didakt Kiadó.

Balázs Sándor (2000): *A pedagógiai értékek alakulása a rendszerváltás folyamatában a középiskolás fiatalok körében* (Habilitációs disszertáció). Universita Mateja Bela, Pedagogická Fakulta, Banská Bystrica.

Bodonyi Edit, Busi Etelka, Hegedűs Judit, Magyar Erzsébet, Vizely Ágnes (2006): A gyakorlati pedagógia néhány alapkérdése. *Család, gyerek, társadalom*. Budapest, Múzeum krt.

Buda Béla (1986): *A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei* (3., bőv. kiadás). Budapest, Animula Kiadó. (Változatlan utánnyomás)

Buda Béla: *A mentálhigiéne szemléleti és gyakorlati kérései*. Budapest, Támasz Kiadó.

Büti Lajos és Simon Péter (szerk.) (1987): *A Gordon-féle interperszonális értékek felmérése*. ÁMBH Munkaügyi Kutatóintézete, Budapest.

Csepe György (2005): *Szociálpszichológia*. Budapest, Osiris Kiadó.

Daniel Goleman (1997): *Érzelmi intolerancia*. Budapest, Háttér Kiadó.

Duró Lajos, Kékes-Szabó Mihály, Pigler László (2006): A pedagógiai gyakorlat pszichológiája. *Nevelés és értékkutatás*. Budapest, BBS-INFO Kiadó.

Erik H. Erikson (2002): *Gyermekkor és a társadalom*. Budapest, Osiris Kiadó.

Fekete János (1942): *A környezet és az érdeklődés*. Kolozsvár, Dunántúl Pécsi Egyetemi Könyvkiadó.

Fodor László (2007): *A kreatív személyiség*.

http://epa.niif.hu/03900/03976/00043/pdf/EPA03976_magiszter_2007_02_03.pdf [Letöltés ideje: 2025.03.22].

Fülöp Istvánné: *Útmutató az integrációs és képesség-kibontakoztató felkészítéshez, az IPR bevezetéséhez*. http://new.mako.hu/letoltesek/dokumentumok/pepo_IPR_utmutato.pdf [Letöltés ideje: 2025.03.29].

Galla Daniella D. (2021): *Gyerekek. Otthon. Együttműködés. Kreativitás: A designkommunikáció, mint a soft készségek fejlesztését támogató oktatásmódszertani eszköz* (Doktori értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdálkodástani Doktori Iskola). Budapest. https://phd.lib.uni-corvinus.hu/1156/1/galla_daniella_dhu.pdf [Letöltés ideje: 2025.03.22].

Gergely László (1937): *Fináczy Ernő pedagógiája*. Szeged.

Goffman, Erving (1959): *The presentation of self in everyday life*. Garden City, NY: Doubleday.

Goleman, Daniel (2007): *Társas intelligencia. Az emberi kapcsolatok új tudománya*. Nyitott Könyvműhely, Budapest.

Hermann Imre (1997): *Az ember ősi ösztönei*. Budapest, Magvető Kiadó.

Jean Piaget (1993): *Az értelem pszichológiája*. Budapest, Gondolat Kiadó.

Kereki János (2019): *A Gordon módszer*.
<https://www.koloknet.hu/iskola/tanulas/pedagogiai-modszerek/a-gordon-modszer/>
[Letöltés ideje: 2025.04.20]

Kummer Karmen (2013): *Társas kapcsolatok alakulása gyermekkorban: 2. és 4. osztályban végzett szociometria vizsgálat összehasonlító elemzése* (Szakdolgozat, Debreceni Református Hittudományi Egyetem, Felnőttképzési Központ)

Magera Ildikó (2022): *A rendszereleméletű pedagógia kezdetei*.
<http://mageraildiko.hu/csaladallitas/a-rendszerszemleletu-pedagogia-kezdetei/> [Letöltés ideje: 2025.04.03].

Methany Thornton (2020): *A pozitív diák-tanár kapcsolat hosszú távon hat az egészségre*. <https://gyerekszoba.hu/gyerek/a-pozitiv-diak-tanar-kapcsolat-hosszu-tavon-hat-az-egeszsegre/> [Letöltés ideje: 2025.04.02]

Mérei Ferenc (1989): *Társ és csoport. Tanulmányok a genetikus szociálpszichológia köréből*. Budapest, Akadémia Kiadó.

Mérei Ferenc - V. Binét Ágnes (1970): *Gyermelelektan*. Budapest, Gondolat Könyvkiadó.

Nagy József (2000): *XXI. század és nevelés*. Budapest, Osiris kiadó.

Németh Gáborné Doktor Andrea. (2008). *A szociális kompetencia fejlesztésének lehetőségei az iskolában*. Új Pedagógiai Szemle, 58(1). <https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-pedagogiai-szemle/a-szocialis-kompetencia-fejlesztésének-lehetőségei-az-iskolában> [Letöltés ideje: 2025.02.01]

Németh és Pukánszky (1999): *Magyar reformpedagógiai törekvések a XX. század első felében*. https://real.mtak.hu/36278/1/Nemeth_MP993.pdf [Letöltés ideje: 2025.04.10]

Pigler László (1996): *A középiskolai tanulók interperszonális értékeinek pszichológiai vizsgálata*. Szeged. https://doktori.bibl.uszeged.hu/id/eprint/3878/1/1996_pigler_laszlo.pdf [Letöltés ideje: 2025.04.01]

Rudolf Steiner (1921): *Az ember mint testi-lelki lény a világhoz való viszonyában*. Genius Kiadó.

Schmercz István (2002): *Pedagógiai szociálpszichológia*. Nyíregyháza.

Szendrei János (2004): *Módszertani közlemények*. http://acta.bibl.u-szeged.hu/39667/1/modszertani_044_003.pdf#page=8 [Letöltés ideje: 2025.01.07]

Székely Lajos, Frans Vergeer, Simon Tamás (2007): *Az „egészség” fogalmának újraértelmezése*. [file:///C:/Users/dell/Downloads/10089-Cikk%20sz%C3%B6veg-45868-1-10-20230321%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/dell/Downloads/10089-Cikk%20sz%C3%B6veg-45868-1-10-20230321%20(1).pdf) [Letöltés ideje: 2025.02.05]

Sávai János (2007): *Nevelélmélet. Bevezetés a pedagógiába*. <https://docplayer.hu/260206-Savai-janos-neveleselmelet.html> [Letöltés ideje: 2025.02.02]

Tóth László (2001): *Pszichológiai Módszerek A Tanulók Megismeréséhez*. Debreceni Egyetem

Tóth László (2007): *Pszichológia a tanításban*. Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó.

Vajda Zsuzsanna (2002): *A társas kapcsolatok és viselkedésfejlődés kisiskoláskortól serdülőkorig*. In M. Aranka (Szerk.), *Az iskolaszociálpszichológiai jelenségvilága* (pp. oldalszámok). ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Vajda Zsuzsanna (2002): *Pszichológia és nevelés*. Budapest, Akadémia Kiadó.

Vágyi Petra (2020): *A túlzott alkalmazkodás vagy simulékonyság öngól is lehet*. <https://www.vagyipetra.hu/a-tulzott-alkalmazkodas-simulekonysag-ongol-is-lehet/> [Letöltés ideje: 2025.03.06]

Zsolnai Anikó (1997): *Összefüggések a szociális kompetencia egyes komponensei, a tanulási motívumok és az iskolai tudás között* (Doktori értekezés, József Attila Tudományegyetem, Pedagógiai Tanszék). Szeged.

Zsolnai Anikó (2018): *A szociális kompetencia fejlődése és fejlesztési lehetőségei gyermekkorban* (Akadémiai doktori értekezés, Eötvös Loránd Tudományegyetem). Budapest.

Zsolnai László (1998): Iskolakultúra. *Felelősség és döntés*.
http://real.mtak.hu/61985/1/EPA00011_iskolakultura_1998_02_003-009.pdf [Letöltés ideje: 2025.04.05]

ÁBRÁK ÉS TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

1. táblázat: A kárpátaljai pedagógusok eredményeinek az összefoglalása.....	35
1. ábra: A kárpátaljai pedagógusok faktorainak összehasonlítása az átlagok alapján.....	36
2. táblázat: A magyarországi pedagógusok eredményeinek az összefoglalása.....	39
2. ábra: A magyarországi pedagógusok faktorainak összehasonlítása az átlagok alapján.....	40
3. ábra: A magyarországi és kárpátaljai pedagógusok faktorértékeinek összehasonlítása	42
3. táblázat: A legfontosabb munkaértékek a kárpátaljai mintában.....	48
4. ábra: A kárpátaljai pedagógusok munkaértékeinek összehasonlítása.....	50
4. táblázat: A legfontosabb munkaértékek a magyarországi mintában.....	51
5. ábra: A magyarországi pedagógusok munkaértékeinek összehasonlítása.....	53
6. ábra: A Super-féle munkaérték kérdőív eredményeinek összehasonlítása.....	54

MELLÉKLETEK

1. sz. melléklet: Kérdőív

Életkor: fontos Munkaév:	Legfontosabb	Kevésbé
--------------------------------	--------------	---------

1.Saját elhatározásom szerint cselekedhessem

Mások értsenek egyet velem

A bajban levőkkel közösséget vállaljak

2. Olyan helyzetbe kerüljek, hogy ne kelljen utasításokat követnem

Szigorúan betartsam a szabályokat és előírásokat

Az emberek figyeljenek fel arra, amit csinálok

3. Jelentős állást töltsék be

Figyelmesen bánjak az emberekkel

A viselkedésben kövessem az együttélés szabályait

4. Az emberek fontos személyiségnek tartsanak

Legyen teljes a személyi szabadságom

Tudjam, hogy az emberek mellett állnak

5. Kövessem a társadalmi normákat

Érezzem, hogy az emberek törődnek velem

Vezető szerepet vállaljak a csoportom döntéseiben

6. Ízlésem, kedvem szerint éljek

Fontos tervek megvalósításában vegyek részt

Mások javáért dolgozzam

7. Ismert emberekkel barátkozzam

Kizárólag feladatom pontos végrehajtásával törődjem

Nagy befolyással rendelkezem

8. Sok ember ismerjen

Megtegyem másokért, amit tudok

Önállóan, utasítás nélkül dolgozzam

9. A vezetés előírásait kövessem

Tekintélyes beosztásban legyek

Környezetem bátorítson, ösztönözzön

10. Támogassam a magányos embereket

Legyenek emberek, akikre számíthatok

Fontos emberek ismerjenek

11. Fontos feladattal bízzanak meg

Megtanuljak alkalmazkodni a szabályokhoz

Érezzem, hogy környezetem megbecsül

12. Elképzelésem szerint éljek

Teljesítsem a kötelességemet

Megértsenek az emberek

13. Vezető legyek a csoportomban

Nagyra becsüljék eredményeimet

Független legyek a munkában

14. Az emberek tisztelettel, figyelmesen bánjanak velem
Legyenek beosztottaim, akiket irányítok
Mások javára is tevékenykedhessem

15. Képes legyek magam irányítani az életemet
Segítsek a rászorulókon
Az emberek jó véleménynel legyenek rólam

16. Befolyásos ember legyek
Előzékenyen bánjanak velem
Sohase feledkezzek meg az erkölcs követelményeiről

17. Dicsérjenek
Megszabaduljak a szigorú kööttségektől
A közösség javáért dolgozzam

18. Az emberek ragaszkodjanak hozzám
A megszokott, elfogadott módon cselekedjek
Szívességet tegyek másoknak

19. Azt tehessem, amit akarok
Vezetőnek tekintsenek
Tisztességesen viselkedjem

20. Támogassák, helyeseljék cselekedeteimet
Csoportomban én hozzam a döntéseket
Javaimat másokkal megosszam

21. Ne korlátozzanak mozgási szabadságomban

Segítsek a rászorulókon

Tiszteletet mutassak feletteseim iránt

22. Tisztelettel bánjanak velem az emberek

Felelős beosztásban legyek

A szokások tiszteletben tartásával cselekedjek

23. Bízzák rám egy csoport vezetését

Mindenben magam döntsék

Bátorítsanak

24. Tisztelettel nézzenek rám

Könnyen kössék barátságot

Mások munkáját irányítsam

25. Nagyvonalú, bőkezű legyek az emberekkel

A magam ura legyek

Legyenek megértő barátaim

26. Vezetéssel bízzanak meg

Fontos emberként kezeljenek

Kedvemre való legyen a környezetem

27. Érdeklődjenek irántam az emberek

Példás életet éljek

Törődjek a bajbajutottakkal

28. Legyek népszerű

Kötetlenül élhessek

Vezessek másokat

29. Mindig erkölcsösen cselekedjem

Lemondás árán is segítsek másoknak

Legyenek emberek, akik segítenek nekem

30. Nagyra becsüljenek

Mindig az elfogadott módon cselekedjek

Megszabaduljak a dologi kötöttségektől

Tóth L. (2004): *Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréshez*.
Pedellus tankönyvkiadó, Debrecen; 127-129. o.

2. sz. melléklet: Kódolási kulcs az interperszonális értékek felméréséhez

A triász száma	A faktor rövidítése	A faktor neve
1.	(F) (T) (J)	Függetlenség Támogatás Jóindulat
2.	(F) (A) (E)	Függetlenség Alkalmazkodás Elismertség
3.	(V) (J) (A)	Vezetés Jóindulat Alkalmazkodás
4.	(E) (F) (T)	Elismertség Függetlenség Támogatás
5.	(A) (T) (V)	Alkalmazkodás Támogatás Vezetés
6.	(F) (V) (J)	Függetlenség Vezetés Jóindulat
7.	(E) (A) (V)	Elismertség Alkalmazkodás Vezetés
8.	(E) (J) (F)	Elismertség Jóindulat Függetlenség
9.	(A) (V) (T)	Alkalmazkodás Vezetés Támogatás
10.	(J) (T) (E)	Jóindulat Támogatás Elismertség
11.	(V) (A) (T)	Vezetés Alkalmazkodás Támogatás
12.	(F) (A) (T)	Függetlenség Alkalmazkodás Támogatás
13.	(V) (E) (F)	Vezetés Elismertség Függetlenség
14.	(T) (V) (J)	Támogatás Vezetés Jóindulat
15.	(F) (J) (E)	Függetlenség Jóindulat Elismertség
16.	(V) (T) (A)	Vezetés Támogatás Alkalmazkodás
17.	(E) (F) (J)	Elismertség Függetlenség Jóindulat
18.	(T) (A)	Támogatás Alkalmazkodás

	(J)	Jóindulat
19.	(F) (V) (A)	Függetlenség Vezetés Alkalmazkodás
20.	(T) (V) (J)	Támogatás Vezetés Jóindulat
21.	(F) (J) (A)	Függetlenség Jóindulat Alkalmazkodás
22.	(T) (V) (A)	Támogatás Vezetés Alkalmazkodás
23.	(V) (F) (T)	Vezetés Függetlenség Támogatás
24.	(E) (J) (V)	Elismertség Jóindulat Vezetés
25.	(J) (F) (T)	Jóindulat Függetlenség Támogatás
26.	(V) (E) (F)	Vezetés Elismertség Függetlenség
27.	(E) (A) (J)	Elismertség Alkalmazkodás Jóindulat
28.	(E) (F) (V)	Elismertség Függetlenség Vezetés
29.	(A) (J) (T)	Alkalmazkodás Jóindulat Támogatás
30.	(E) (A) (F)	Elismertség Alkalmazkodás Függetlenség

Tóth L. (2004): *Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez*. Pedellus tankönyvkiadó, Debrecen; 124-125. o.

3. sz. melléklet: Értékelés összesítő táblázat

	LF (db)	KF (db)	Elért pontszám (2 × LF + KF)	Maximális pontszám	Elért pontszám százalékban
T				30	
A				30	
E				26	
F				32	
J				30	
V				32	
Σ			90	-	-

Tóth L. (2004): *Pszichológiai vizsgálati módszerek a tanulók megismeréséhez*. Pedellus tankönyvkiadó, Debrecen; 126. o.

4. sz. melléklet: Teszt

MUNKAÉRTÉK - KÉRDŐÍV (Donald E. Super)

Az alábbiakban munkával kapcsolatos állításokat olvashat. Arra kérjük, mindegyik állítás mellett jelölje meg, hogy saját személye szempontjából mennyire érzi fontosnak az adott állítás tartalmát. Itt tehát nincs jó vagy rossz válasz, egyedül helyes válasz az, amelyet sajátjának tart.

A következő válaszlehetőségek közül választhat:

- Ha az adott állítást egyáltalán nem érzi fontosnak, akkor az utána következő négyzetbe írjon 1-es számjegyet.

- Ha az állítást kicsit fontosnak érzi, akkor a négyzetbe írjon 2-es számjegyet.

- Ha az állítást eléggé fontosnak érzi, akkor a négyzetbe írjon 3-es számjegyet.

- Ha az állítást fontosnak érzi, akkor a négyzetbe írjon 4-es számjegyet.

- Ha az állítást nagyon fontosnak érzi, akkor a négyzetbe írjon 5-es számjegyet.

OLYAN MUNKÁT SZERETNÉK, AHOL AZ EMBER...

1. szüntelenül új, megoldatlan problémákba ütközik: 1 2 3 4 5
2. másokon segíthet: 1 2 3 4 5
3. sok pénzt kereshet: 1 2 3 4 5
4. változatos munkát végezhet: 1 2 3 4 5
5. szabadon dönthet saját területén: 1 2 3 4 5
6. tekintélyt szerezhet munkájával: 1 2 3 4 5
7. akár művész is lehet: 1 2 3 4 5
8. -t munkatársai befogadják: 1 2 3 4 5
9. biztos lehet abban, hogy feladatot kap: 1 2 3 4 5
10. megvalósítja önmagát: 1 2 3 4 5
11. tisztelheti főnökét: 1 2 3 4 5
12. szép környezetben dolgozhat: 1 2 3 4 5
13. nem beszélhet mellé, mert csak jó, vagy rossz megoldások léteznek: 1 2 3 4 5
14. másokat irányíthat: 1 2 3 4 5
15. új elképzeléseket alakíthat ki: 1 2 3 4 5
16. valami újat alkothat: 1 2 3 4 5
17. objektívan lemérheti munkája eredményét: 1 2 3 4 5
18. vezetője mindig helyesen dönt: 1 2 3 4 5
19. mindig megfelelő munkával rendelkezik: 1 2 3 4 5
20. szebbé teheti a világot: 1 2 3 4 5
21. önálló döntéseket hozhat: 1 2 3 4 5
22. gondatlan életet biztosíthat magának: 5 1 2 3 4 5

23. új gondolatokkal találkozhat: 1 2 3 4 5
24. vezetői képességeire szükség lehet: 1 2 3 4 5
25. kényelmes körülmények között élhet: 1 2 3 4 5
26. személyes életstílusa érvényesülhet: 1 2 3 4 5
27. munkatársai egyben barátai is: 1 2 3 4 5
28. biztos lehet afelől, hogy munkájáért a többiek megbecsülik: 1 2 3 4 5
29. nem csinálja minduntalan ugyanazt: 1 2 3 4 5
30. jót tehet mások érdekében: 1 2 3 4 5
31. más emberek javát szolgálhatja: 1 2 3 4 5
32. sokféle dolgot csinálhat: 1 2 3 4 5
33. -re mások felnéznek: 1 2 3 4 5
34. jól kijön a munkatársaival: 1 2 3 4 5
35. olyan életet élhet, amit a legjobban szeret: 1 2 3 4 5
36. nyugodtan dolgozhat (csend, tisztaság, stb.): 1 2 3 4 5
37. mások munkáját is irányíthatja: 1 2 3 4 5
38. szellemileg izgalmas munkát végezhet: 1 2 3 4 5
39. magas nyugdíjra számíthat: 1 2 3 4 5
40. munkájába másnak nincs beleszólása: 1 2 3 4 5
41. szépet teremthet: 1 2 3 4 5
42. biztos lehet abban, hogy megfelelő munkát kap, ha az adott munka valamilyen okból megszűnik: 1 2 3 4 5
43. vezetője megértő: 1 2 3 4 5
44. szüntelenül fejlesztheti, tökéletesítheti önmagát: 1 2 3 4 5
45. új ötleteire mindig szükség van: 1 2 3 4 5

Pinczésné dr. Palásthy, I. (szerk.). (2018): *Személyiség- és csoportvizsgálati módszerek* (2. kiadás). Debreceni Református Hittudományi Egyetem.

5. sz. melléklet: A teszt elemzése

ÉRTÉKELŐLAP

Szellemi ösztönzés

1: 1 2 3 4 5

23: 1 2 3 4 5

38: 1 2 3 4 5

Összesen:

Altruizmus

2: 1 2 3 4 5

30: 1 2 3 4 5

31: 1 2 3 4 5

Összesen:

Társas kapcsolatok

8: 1 2 3 4 5

27: 1 2 3 4 5

34: 1 2 3 4 5

Összesen:

Munkával kapcsolatos biztonság

9: 1 2 3 4 5

19: 1 2 3 4 5

42: 1 2 3 4 5

Összesen:

Anyagiak

3: 1 2 3 4 5

22: 1 2 3 4 5

39: 1 2 3 4 5

Összesen:

Önérvényesítés

10: 1 2 3 4 5

26: 1 2 3 4 5

35: 1 2 3 4 5

Összesen:

Változatosság

4: 1 2 3 4 5

29: 1 2 3 4 5

32: 1 2 3 4 5

Összesen:

Hierarchia

11: 1 2 3 4 5

18: 1 2 3 4 5

43: 1 2 3 4 5

Összesen:

Függetlenség

5: 1 2 3 4 5

21: 1 2 3 4 5

40: 1 2 3 4 5

Összesen:

Fizikai környezet

12: 1 2 3 4 5

25: 1 2 3 4 5

36: 1 2 3 4 5

Összesen:

Presztíz

6: 1 2 3 4 5

28: 1 2 3 4 5

33: 1 2 3 4 5

Összesen:

Munkateljesítmény

13: 1 2 3 4 5

17: 1 2 3 4 5

44: 1 2 3 4 5

Összesen:

Esztétikum

7: 1 2 3 4 5

20: 1 2 3 4 5

41: 1 2 3 4 5

Összesen:

Irányítás

14: 1 2 3 4 5

24: 1 2 3 4 5

37: 1 2 3 4 5

Összesen:

Kreativitás

15: 1 2 3 4 5

16: 1 2 3 4 5

45: 1 2 3 4 5

Összesen:

Pinczésné dr. Palásthy, I. (szerk.). (2018): *Személyiség- és csoportvizsgálati módszerek* (2. kiadás). Debreceni Református Hittudományi Egyetem.

6. sz. melléklet: A **Super-féle** kérdőív értékelő lapja

Név:..... Sorszám:.....

Az összesítést az értékkörök és az állítások száma szerint végezzük. Mivel értékdimenzióként 3-3 állítás van, és 1-1 állítás fontossága 1-5-ig terjed, azért a nyerspontok összege értékdimenzióként nem lehet magasabb 15-nél, és nem lehet alacsonyabb 3-nál. /Amennyiben az állítás mellett a vizsgálati személy nem jelölt be fontosságot, úgy ehhez az állításhoz a 3-as értéket számoljuk./

Értékdimenzió	Az állítások pontszámai	Összpontszám
1. Szellemi ösztönzés	1 23 38	
2. Altruizmus	2 30 31	
3. Anyagi ellenszolgáltatás	3 22 39	
4. Változatosság	4 29 32	
5. Függetlenség	5 21 40	
6. Presztizs	6 28 33	
7. Esztétikum	7 20 41	
8. Társas kapcsolatok	8 27 34	
9. A munkával kapcsolatos bizt..	9 19 42	
10. Önérvényesítés	10 26 35	
11. Hierarchia	11 18 43	
12. Fizikai környezet	12 25 36	
13. Munkateljesítmény	13 17 44	
14. Irányítás	14 24 37	
15. Kreativitás	15 16 45	

Pinczésné dr. Palásthy, I. (szerk.). (2018): *Személyiség- és csoportvizsgálati módszerek* (2. kiadás). Debreceni Református Hittudományi Egyetem.

Звіт подібності

метадані

Назва організації
Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок
Szakdolgozat_Hatalovics_Réka (1)

Науковий керівник / Експерт
Автор **Ілдіко Греба**

Підрозділ
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про **МОЖЛИВІ** маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навісний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	1
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	␣	0
Парафрази (SmartMarks)	a	94

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Копію тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз			Копію тексту
ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://doksi.net/hu/get.php?lid=21201	132	0.81 %
2	https://dSPACE.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/1781/4/Rojak_N_Az_ovodapedagogus_interperszon_alis_ertekrendszerenek_vizsgalata_2022.pdf	58	0.36 %
3	https://dSPACE.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/1781/4/Rojak_N_Az_ovodapedagogus_interperszon_alis_ertekrendszerenek_vizsgalata_2022.pdf	48	0.29 %
4	https://doksi.net/hu/get.php?lid=21201	43	0.26 %